

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра теорії та практики перекладу**

**Кваліфікаційна робота
ПРОБЛЕМИ ПЕРЕДАЧІ ГУМОРУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ
ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

**Спеціальність 035 Філологія
Освітня програма «Англійсько-український переклад»**

**Здобувача другого (магістерського) рівня
вищої освіти
Мартинюк Валентини Сергіївни**

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
доктор педагогічних наук
доцент кафедри теорії та практики
перекладу
Головацька Юлія Богданівна

РЕЦЕЗЕНТ:
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри німецької філології та
методики навчання німецької мови
Кебало Микола Степанович

Тернопіль-2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ.....	7
1.1. Поняття гумору та його класифікація.....	7
1.2. Особливості гумору в англомовних фільмах.....	9
1.3. Теоретичні підходи до перекладу гумористичних елементів.....	16
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТРУДНОЩІ ТА СТРАТЕГІЇ	
ПЕРЕКЛАДУ.....	19
2.1. Лінгвістичні та культурні бар'єри у передачі гумору.....	19
2.2. Адаптація гумору до українського контексту.....	21
2.3. Основні стратегії перекладу: субтитрування, дубляж і збереження комічного ефекту.....	24
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ В	
АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМАХ.....	31
3.1. Вибір та опис корпусу фільмів.....	31
3.2. Аналіз прикладів перекладу гумору.....	36
ВИСНОВКИ.....	60
CONCLUSIONS.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Переклад гумору в аудіовізуальних творах є однією з найбільш складних і багатоаспектних проблем сучасного перекладознавства. Вербальний гумор у кінотекстах функціонує як важливий елемент комунікації, що формує характер персонажів, створює емоційний тон оповіді та відображає культурно зумовлені моделі мислення. Англomовні фільми демонструють широкий спектр гумористичних прийомів – від гри слів і культурних алюзій до прагматичних імплікатур, – що потребують від перекладача глибоких лінгвістичних, культурологічних і контекстуальних знань.

Передача гумору українською мовою ускладнюється необхідністю відтворення не лише смислового компонента, а й комічного ефекту, який часто базується на мовній економії, фонетичній ритміці або специфічних реаліях англomовної культури. Додаткові труднощі зумовлені технічними вимогами аудіовізуального перекладу: субтитрування передбачає жорсткі часові та просторові обмеження, тоді як дубляж потребує синхронізації з візуальним рядом та артикуляцією акторів. У цих умовах перекладач змушений поєднувати точність і адаптацію, застосовуючи різні стратегії для забезпечення прагматичної еквівалентності.

Попри значну кількість досліджень, питання перекладу гумору залишається актуальним, оскільки кожен аудіовізуальний продукт створює унікальний комунікативний простір, що потребує індивідуального підходу. Тому комплексний аналіз перекладацьких рішень у сфері передачі гумору в англomовних фільмах дозволяє виявити ефективні стратегії, описати типові труднощі та запропонувати рекомендації для удосконалення українського аудіовізуального перекладу.

Актуальність дослідження. У сучасну добу глобалізації аудіовізуальні медіа стали не лише джерелом розваг, але й важливим інструментом міжкультурної комунікації. Особливе місце в цьому процесі посідають фільми, які формують уявлення про культуру, менталітет та цінності іншомовних народів. Серед усіх жанрових елементів фільмів гумор є одним із

найскладніших для інтерлінгвальної передачі, оскільки він базується не лише на мові, а й на культурних реаліях, соціальних стереотипах, мовленнєвих актах, грі слів та парадоксах. Переклад гумору – це виклик не тільки з лінгвістичної точки зору, але й з точки зору збереження комунікативної та прагматичної функції тексту.

З кожним роком стрімко зростає кількість англomовних фільмів, які транслюються на українських платформах. Водночас зростає і вимогливість глядача до якості локалізації – аудиторія дедалі краще розпізнає неавтентичний переклад, плоскі жарти або повну втрату комічного ефекту. Саме тому переклад гумору потребує окремого аналізу як багаторівневої системи, що вимагає не лише володіння мовою, а й глибокого знання культурних кодів, жанрової специфіки та відповідних стратегій адаптації.

Незважаючи на значну кількість праць у сфері перекладознавства, тема перекладу гумору в кіно залишається малодослідженою в українському академічному контексті. Це зумовлює потребу у ґрунтовному дослідженні особливостей перекладу гумористичних елементів в англomовних фільмах на українську мову.

Метою роботи є аналіз стратегій, прийомів і труднощів, які виникають у процесі перекладу гумору в англomовних фільмах.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- Окреслити поняття гумору як лінгвістичного та комунікативного феномена, розглянути його класифікацію.
- Проаналізувати специфіку гумору в англomовних фільмах, з урахуванням лінгвостилістичних, жанрових та прагматичних особливостей.
- Дослідити основні лінгвокультурні бар'єри, що ускладнюють передачу гумору засобами української мови.
- Вивчити та систематизувати основні стратегії перекладу гумору (буквальний переклад, трансформація, адаптація, омісія, компенсація тощо).

- Здійснити порівняльний аналіз прикладів вдалого і невдалого перекладу гумору у конкретних англомовних фільмах.
- Сформулювати практичні рекомендації щодо ефективного перекладу гумору з урахуванням лінгвокультурних чинників.

Об'єктом дослідження є вербальний гумор в аудіовізуальному дискурсі англомовного фільму.

Предмет дослідження – особливості реалізації перекладацьких стратегій і тактик під час відтворення гумористичних елементів в українських перекладах (субтитри і дубляж).

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні знань про принципи перекладу гумору в межах когнітивно-дискурсивної парадигми сучасного перекладознавства. Запропонована класифікація стратегій перекладу гумору, а також аналіз лінгвокультурних бар'єрів збагачують теорію аудіовізуального перекладу.

Практичне значення полягає у можливості використання результатів дослідження у професійній діяльності перекладачів, редакторів, фахівців у сфері локалізації, а також у навчальних курсах з теорії і практики перекладу. Матеріали роботи можуть бути корисними для викладання спеціальних дисциплін на факультетах перекладознавства та лінгвістики.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі перекладу гумору в англомовних фільмах крізь призму лінгвокультурології та прагматики. Уперше у вітчизняному перекладознавстві зроблено спробу системно дослідити вплив культурного контексту на вибір перекладацької стратегії для збереження комічного ефекту.

Матеріал дослідження. Матеріалом для аналізу слугують фрагменти з англомовних фільмів комедійного жанру та їх офіційні українські переклади (субтитри і дубляж). У корпус дослідження включено фільми різних періодів, що дає змогу простежити еволюцію підходів до перекладу гумору.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи: описовий – для характеристики гумору як лінгвістичного феномена; зіставний – для аналізу

оригіналу та перекладу гумористичних фрагментів; контекстуальний – для дослідження значення в контексті; елементи дискурсивного аналізу – для вивчення функціонування гумору в межах мовленнєвої ситуації; метод контент-аналізу – для виявлення частоти використання стратегій перекладу.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів магістерської роботи опублікована у статті «Проблеми передачі гумору при перекладі англомовних фільмів українською мовою» у збірнику «Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Вип. 45»

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ

1.1. Поняття гумору та його класифікація

Гумор є складним багатогранним феноменом, що привертає увагу філологів, психологів, культурологів, соціологів і, безумовно, перекладознавців. Його природа виходить за межі суто лінгвістичного явища, охоплюючи комунікативний, культурний, соціальний та психологічний аспекти. У найширшому розумінні гумор можна визначити як форму вираження комічного, покликану викликати у реципієнта позитивну емоційну реакцію — сміх, усмішку або відчуття приємної іронії. Він виконує не лише розважальну функцію, а й виконує роль соціального інструменту, засобу критики та саморефлексії [10, с. 8].

Поняття гумору має давню історію, і підходи до його осмислення змінювалися залежно від епохи та домінуючих філософських і культурних ідей. Ще античні мислителі намагалися зрозуміти, чому люди сміються і що лежить в основі комічного. Платон у діалозі «Філеб» зазначав, що сміх часто народжується з відчуття переваги над іншими — через їхні помилки чи недоліки. Арістотель у «Поетиці» пов'язував комічне з певним «недоліком», який не викликає страждання і не є руйнівним, а тому може стати джерелом сміху [3, с. 112].

У Новий час англійський філософ Т. Гоббс розвинув так звану теорію переваги (*superiority theory*), згідно з якою сміх виникає, коли ми відчуваємо себе розумнішими або успішнішими за інших. Пізніше з'явилися інші підходи — наприклад, теорія невідповідності (*incongruity theory*), яку підтримували І. Кант і А. Шопенгауер. Вона пояснює гумор як реакцію на зіткнення несумісних уявлень або очікувань і реальності. У XX столітті психоаналітична школа З. Фрейда внесла свій внесок, розглядаючи гумор як засіб підсвідомого зняття психологічної напруги (*relief theory*) [19, с. 56].

Таким чином, сучасне наукове розуміння гумору інтегрує елементи різних теорій: він може виникати з відчуття переваги, із когнітивної невідповідності або з потреби емоційного розвантаження [20, с. 133].

З позицій лінгвістики, гумор можна розглядати як особливий тип дискурсу, в якому використовуються мовні й позамовні засоби для створення комічного ефекту. У межах когнітивного підходу гумор виникає у момент, коли слухач або глядач усвідомлює зіткнення двох несумісних сценаріїв і ця невідповідність розв'язується несподіваним чином. При цьому важливим є культурний і контекстуальний фон: жарт, зрозумілий у межах однієї культури, може виявитися абсолютно непрозорим для представників іншої [25, с. 14].

Психолінгвістичні дослідження підкреслюють роль мовної гри — каламбурів, омонімії, полісемії, римування, алітерації — та прагматичних чинників, як-от іронічний підтекст чи саркастичний тон. Оскільки гумор часто побудований на двозначності, порушенні звичних комунікативних норм або несподіваних асоціаціях, його передача іншою мовою потребує не лише знання лексики та граматики, але й розуміння культурних кодів і фонового знання реципієнта [27, с. 72].

Класифікацій гумору існує безліч, але в контексті перекладознавства важливо враховувати ті, що допомагають прогнозувати перекладацькі труднощі [19, с. 56].

За джерелом комічного ефекту:

Вербальний гумор — базується на особливостях мови: грі слів, двозначності, омонімії, паронімії, контамінації, неологізмах, мовних помилках персонажів. Приклад: “I used to be a banker, but I lost interest” (гра слів на “interest” – «відсотки» та «інтерес»).

Невербальний гумор — створюється за допомогою візуальних образів, міміки, жестів, інтонації, монтажу. Часто зустрічається у фізичній комедії.

Ситуативний гумор — впливає з комічності самої ситуації або з несподіваного розвитку подій.

За функцією:

Розважальний — покликаний створити легку, невимушену атмосферу.

Сатиричний — висміює вади суспільства чи конкретних осіб, має соціально-критичний підтекст.

Іронічний — ґрунтується на прихованому глузуванні, часто через уживання слів у протилежному значенні.

Пародійний — імітує стиль, манеру чи жанр з метою висміювання [23, с. 211].

За способом створення:

Лексичний — виникає через специфічний добір слів (жаргон, діалектизми, неологізми, вульгаризми).

Синтаксичний — зумовлений особливою структурою речення, інверсією, порушенням граматичних норм.

Стилістичний — поєднання несумісних стилів або реєстрів мови (наприклад, офіційно-діловий тон у побутовій ситуації) [1, с. 203].

За обсягом:

Мікрорівень — короткі жарти, репліки, каламбури.

Макрорівень — розлогі гумористичні сцени, побудовані на повторюваних комічних елементах [31, с. 89].

Значення класифікації для перекладача

Чітке визначення типу гумору є першим кроком у його адекватній передачі іншою мовою. Перекладач повинен розпізнати, чи йдеться про лінгвістичну гру, культурно обумовлений жарт чи універсальну ситуаційну комічність. Це вплине на вибір перекладацької стратегії: буквального перекладу, адаптації, заміни, компенсації або повної трансформації [12, с. 201].

Таким чином, гумор у фільмах — це багатокomпонентне явище, яке часто поєднує кілька видів комічного одночасно. Для перекладача це створює подвійний виклик: необхідно зберегти і смислову точність, і прагматичний ефект, аби глядач іншої культури відчув той самий емоційний відгук, що й аудиторія оригіналу [27, с. 118].

1.2. Особливості гумору в англомовних фільмах

Гумор в англомовних фільмах становить невід’ємний елемент аудіовізуального дискурсу, адже він виконує не лише розважальну, а й важливу

комунікативну, соціальну та культурну функції [2, с. 15;]. Для перекладача гумор у кіно — це особливий тип виклику, оскільки він часто має багатошаровий характер: поєднує вербальні, невербальні та культурно зумовлені складові, що формують унікальний комічний ефект [12, с. 201].

Англомовний кінематограф розвивався під впливом різних традицій — британського, американського, канадського гумору, кожен із яких має свої особливості. Британський гумор вирізняється стриманістю, іронічністю, грою слів, прихованими натяками, самоіронією та парадоксальністю ситуацій. Йому властивий інтелектуальний підтекст, використання сарказму й understatement (навмисного применшення). Натомість американський гумор тяжіє до експресивності, ситуативності та прямолінійності. Йому характерні швидкі діалоги, гіпербола, фізична комедія (slapstick), жарти на побутові або соціальні теми, а також сатиричне зображення стереотипів. Канадський гумор поєднує риси обох шкіл, але часто вирізняється доброзичливою іронією та культурним балансом між британською делікатністю й американською динамікою [17, с. 90].

У фільмах комічний ефект часто виникає завдяки поєднанню словесного гумору (ігри слів, каламбури, омонімія, паронімія, метафори, жарти на основі фонетичної подібності), ситуативного (комічне зіткнення очікування і реальності, порушення соціальних норм) та візуального (міміка, жести, монтажні прийоми, контраст між словами і діями). Ці рівні часто накладаються один на одного, створюючи складну мережу комічних сигналів, де навіть інтонація чи пауза можуть мати гумористичну функцію [27, с. 45].

Особливу складність для перекладача становить культурна зумовленість англомовного гумору. Багато жартів апелюють до реалій життя у США чи Великій Британії — політики, популярної культури, телешоу, акцентів, брендів, історичних подій. Такі референції вимагають адаптації або компенсації, щоб зберегти комічний ефект для українського глядача. Наприклад, згадка про американське шоу *Jeopardy!* може бути адаптована до більш відомої

українській аудиторії телевікторини, або супроводжена коротким поясненням у субтитрах [45, с. 118].

В англomовних фільмах важливу роль відіграє інтонаційний малюнок і пауза, які є носіями комічного підтексту. Тональність реплік, зміна темпу мовлення, паузи перед *punchline* (комічною кульмінацією) формують ритм гумористичного діалогу. Перекладач і актори дубляжу повинні враховувати цей аудіовізуальний ритм, аби гумор не втратив своєї природності.

Ще одна особливість полягає у міжособистісній природі гумору. Часто жарти в англomовних фільмах відображають соціальні ролі — начальник і підлеглий, чоловік і дружина, учитель і учень. Комічний ефект виникає з порушення очікуваних норм спілкування чи поведінки. Такий гумор потребує перекладу, який зберігає не лише лінгвістичну форму, а й прагматичний намір — іронію, сарказм, або навіть ніяковість персонажа.

Окремо слід зазначити жанрову варіативність гумору. У ситкомах (наприклад, *Friends*, *The Office*) гумор здебільшого ґрунтується на діалогічних повтореннях, внутрішніх референціях і реакціях персонажів, у той час як у кінокомедіях (*The Hangover*, *The Simpsons Movie*) — на динамічних ситуаціях і культурних алюзіях. Анімаційні фільми часто поєднують гумор для дітей і дорослих: прості гeci для юної аудиторії і приховані соціальні жарти для дорослих.

Таким чином, гумор в англomовних фільмах — це складний полікомпонентний феномен, що поєднує мовні, інтонаційні, культурні й візуальні елементи. Для перекладача важливо не лише розуміти структуру комічного, але й володіти навичками культурної медіації, аби зберегти автентичність гумору в іншомовному середовищі. Успішна передача гумору вимагає від перекладача не буквальної точності, а творчої інтерпретації, здатності відтворити сміхову атмосферу з урахуванням культурних і мовних очікувань цільової аудиторії [36, с. 3].

Англійська мова володіє низкою особливостей, що сприяють створенню яскравих гумористичних ефектів:

Багатозначність та омонімія. Англійська багата на слова з кількома значеннями, що створює підґрунтя для каламбурів. Наприклад: "Time flies like an arrow; fruit flies like a banana" — гра на різних значеннях слова flies («летить» і «муха»)[19, с. 45].

Фразові дієслова. Вони відкривають широкі можливості для гри значеннями, особливо у неформальній комунікації [20, с. 102].

Скорочення та аббревіатури, які можуть звучати як повнозначні слова і створювати двозначність [25, с. 68].

Словотворча гнучкість. Англійська легко утворює неологізми та модифікації вже відомих слів, що часто використовується у комедійному діалозі [36, с. 110].

Інтонаційна варіативність. У кіно часто гумор підсилюється зміною наголосу або темпу мови, що створює додатковий комічний шар.

Культурні та соціальні чинники

Англомовний гумор тісно пов'язаний із культурним контекстом країн, де ця мова є основною (передусім США та Великобританії) [2, с. 34]. Вплив культурних чинників проявляється у таких аспектах:

Національна ментальність. Наприклад, британський гумор часто характеризується стриманою іронією, словесною витонченістю та самоприниженням, тоді як американський схиляється до більш відкритої, експресивної та іноді саркастичної манери [12, с. 205].

Соціальні стереотипи. Комедійні ситуації часто спираються на відомі суспільні уявлення: наприклад, образ «занадто серйозного лорда» у британських фільмах чи «успішного, але наївного підприємця» в американських [45, с. 118].

Актуальні події та медіа-контекст. У багатьох сучасних комедіях є відсилання до політичних подій, відомих фільмів, телевізійних шоу, мемів та інтернет-культури [7, с. 28].

Для перекладача це означає, що без глибокого знання культурного фону та соціальних реалій повноцінна передача гумору стає практично неможливою.

Жанрова специфіка

Гумор в англомовних фільмах варіюється залежно від **жанру**:

Ситкоми (sitcoms) будуються на повторюваних комічних ситуаціях, характерних персонажах та вербальній грі. Приклади: *Friends*, *The Office*, *Brooklyn Nine-Nine* [25, с. 92].

Романтичні комедії часто поєднують гумористичні діалоги з емоційними моментами, і перекладачеві важливо зберегти баланс між комічним і романтичним [17, с. 103].

Сатиричні фільми висміюють політику, медіа чи соціальні явища (*Don't Look Up*, *Dr. Strangelove*), де гумор тісно пов'язаний з конкретним часом і подіями [45, с. 211].

Анімаційні комедії (наприклад, *Shrek*, *The Simpsons Movie*) містять як дитячі жарти, так і приховані дорослі алюзії, що створює додатковий рівень перекладацької складності [36, с. 130].

В англомовному кіно гумор часто створюється комбінацією кількох рівнів:

Вербальний — гра слів, каламбур, двозначність.

Візуальний — комічні рухи, міміка, костюми, реквізит.

Ситуативний — несподіваний розвиток подій.

Інтертекстуальний — відсилання до інших творів, цитат, мемів [19, с.45].

Перекладач має вирішити, чи можливо зберегти всі рівні в цільовому тексті, чи деякі доведеться компенсувати іншими засобами.

Особливості гумору, що ускладнюють переклад

Аналіз англомовних фільмів показує низку специфічних рис, які становлять особливу складність для українського перекладача:

Каламбури на основі фонетичної подібності слів, що не мають аналогів в українській.

Сленг та ідіоми, які не піддаються прямому перекладу (наприклад, *spill the beans* — «пробовтатися»).

Гумор, заснований на культурних реаліях (свята, популярні бренди, політичні діячі).

Етнічні та регіональні акценти, які в оригіналі самі по собі можуть викликати сміх, але в перекладі потребують додаткових стратегій відтворення.

Важливу роль у створенні комічного ефекту в кіно відіграє акторська майстерність. Часто саме інтонація, міміка, жестикуляція або навіть мовчання персонажа визначають сприйняття сцени як комічної. У фільмах і серіалах, де гумор має соціальний або ситуативний характер, акторська гра є не менш важливим носієм смислу, ніж сама репліка. Нерідко сміх глядача викликає не конкретна фраза, а пауза перед нею, специфічна інтонаційна крива, невідповідність між вербальним текстом і невербальним сигналом чи реакція інших героїв [36, с. 120].

Комічний ефект часто базується на порушенні очікуваної інтонаційної або емоційної норми. Наприклад, актор може вимовити серйозну репліку з надмірно піднесеним тоном, або навпаки — жарт із повною відсутністю емоцій, створюючи ефект іронії чи абсурду. Такі випадки потребують особливої уваги під час дубляжу чи субтитрування, адже інтонаційні акценти не завжди можна передати буквальним перекладом. Перекладач має враховувати не лише семантичний зміст фрази, а й прагматичну функцію інтонації — те, як вона змінює комунікативний намір персонажа [12, с. 215].

У процесі дубляжу важливо досягти синхронності між інтонаційним малюнком оригіналу та українською озвучкою. Комедійний ритм побудований на паузах, темпі мовлення та динаміці реплік. Якщо актор озвучення вимовляє текст занадто швидко або заповнює паузи, гумористичний ефект втрачається. Навпаки, точне збереження паузи чи мікрореакції (зітхання, здивований вигук, короткий сміх) може компенсувати навіть складний для перекладу каламбур або гру слів. Саме тому комедійний дубляж вимагає тісної взаємодії перекладача, режисера дубляжу та акторів.

Особливої уваги заслуговує вплив невербальних засобів — жестів, міміки, пози тіла. У багатьох сценах саме невербальна поведінка створює

контраст між тим, що персонаж говорить, і тим, як він поводить себе. Такий контраст є потужним джерелом гумору, особливо в ситкоммах і мок'юментарі (*mockumentary*) жанру, як-от *The Office*. У подібних випадках перекладач має зважати на те, що глядач уже отримує частину комічного сигналу з візуального ряду, тому надмірна вербалізація жарту може лише «перевантажити» сцену.

Не менш важливою є ритміка діалогу, адже темп мовлення визначає момент комічного кульмінаційного ефекту — *punchline*. Якщо ця ритмічна структура змінюється у перекладі, глядач може не відчувати належного «удару» жарту. У цьому контексті адаптатор має не просто перекласти слова, а відтворити їх у такій формі, щоб вони природно вписувалися в акторську гру. Це може передбачати зміну синтаксичної структури, скорочення речення або, навпаки, додавання вигуку чи частки для відтворення інтонаційної енергії оригіналу.

Деякі дослідники (зокрема, Delabastita, 1996; Chiaro, 2010) наголошують, що інтонація є одним із головних носіїв комічного коду, оскільки вона сигналізує глядачеві, як саме сприймати висловлювання — серйозно, іронічно чи жартома. В англійських фільмах це особливо помітно у саркастичних сценах, де інтонаційна різниця між серйозним і комічним тоном є мінімальною, але принципово важливою для розуміння жарту. В українському дубляжі таку тональність потрібно точно відтворювати, інакше комунікативний намір персонажа спотворюється [27, с. 118].

Отже, акторська гра та інтонація є ключовими складовими комічного ефекту в аудіовізуальному перекладі. Вони визначають не лише зміст, а й емоційне забарвлення реплік, формують ритмічну та прагматичну структуру сцени. Успішний переклад гумору можливий лише за умови командної співпраці перекладача, режисера дубляжу та акторів, які разом відтворюють комічну атмосферу, наближену до оригіналу. Відтворення інтонаційної природності й акторського темпу — це не лише технічне, а й творчо-інтерпретаційне завдання, яке забезпечує збереження автентичності гумору у перекладі [36, с. 125].

1.3. Теоретичні підходи до перекладу гумористичних елементів

Переклад гумору належить до одних із найскладніших завдань у перекладознавстві, оскільки гумористичний текст є багатошаровим явищем, що включає лінгвістичні, культурні, прагматичні та когнітивні компоненти [12, с. 201]. Водночас гумор тісно пов'язаний з контекстом, мовною грою, соціальними нормами і культурними кодами, що ускладнює його адекватну передачу іншою мовою [25, с. 94].

З огляду на це, у перекладознавстві сформувалося кілька теоретичних підходів, які допомагають розуміти природу гумору і визначати оптимальні стратегії його передачі. Розглянемо основні з них.

Семіотичний підхід

Згідно з семіотичним підходом, гумор розглядається як система знаків і символів, у якій смислові значення виникають із взаємодії між ними в певному контексті. Переклад гумору у цьому випадку означає не просто передачу лексичних чи граматичних одиниць, а трансформацію знакової системи, збереження або відтворення комічного ефекту у цільовій культурі [12, с. 205].

Цей підхід підкреслює важливість аналізу контексту, культурних кодів і конвенцій, на яких ґрунтується гумор. Наприклад, жарти, пов'язані з конкретними історичними подіями або культурними реаліями, можуть вимагати адаптації або заміни для цільової аудиторії [27, с. 118].

Когнітивний підхід

Когнітивний підхід до гумору базується на теорії «несумісності» (incongruity theory), згідно з якою гумор виникає в результаті зіткнення двох чи більше сценаріїв чи концептуальних рамок, що суперечать одна одній. Переклад у цьому випадку спрямований на збереження ефекту несподіванки і розв'язання когнітивної напруги у глядача [36, с. 110].

Перекладач повинен ідентифікувати ці несумісності в оригінальному тексті і знайти відповідні еквіваленти у цільовій мові, що можуть викликати аналогічну реакцію. Це вимагає творчого підходу, оскільки буквальний переклад часто призводить до втрати комічності.

Прагматичний підхід

Прагматичний підхід акцентує увагу на комунікативній меті гумору — викликати у реципієнта певну емоційну реакцію. З цієї позиції переклад гумору — це передусім передача функції гумористичного висловлювання, а не його буквального змісту.

Перекладач має зосередитися на ефекті, який викликає жарт у цільовій аудиторії, і застосовувати різні стратегії адаптації: трансформацію, заміну культурних реалій, використання аналогічних жартів цільової культури або компенсацію втрат у інших місцях тексту [27, с. 120].

Теорія еквівалентності та адаптації

Теорія еквівалентності є класичною у перекладознавстві і базується на пошуку відповідності між оригіналом і перекладом на різних рівнях: лексичному, стилістичному, прагматичному. У випадку гумору досягнення повної еквівалентності дуже складне через культурні бар'єри і мовні особливості [25, с. 99].

Тому часто застосовується адаптація — заміна оригінальних гумористичних елементів на такі, що будуть зрозумілі й викличуть схожу реакцію у цільовій аудиторії. Адаптація може включати заміну культурних кодів, використання локальних жартів або мовних засобів, близьких за функцією.

Стратегії перекладу гумору за Делісом (Delisle) та Нідамом (Nida)

Відомі теоретики перекладу, такі як Жан Деліс (Jean Delisle) і Юджин Нідем (Eugene Nida), пропонують конкретні стратегії, які перекладач може застосовувати для гумору [28, с. 112; 38, с. 60] :

Буквальний переклад (literal translation) — коли гумор зберігається у первісній формі (рідко застосовується через високу ймовірність втрати ефекту).

Трансформація (transposition) — заміна мовних засобів оригіналу на інші, що краще відповідають нормам цільової мови.

Адаптація (adaptation) — зміна культурних або контекстуальних елементів для кращого сприйняття аудиторією.

Компенсація (compensation) — введення додаткових гумористичних елементів в іншому місці тексту, щоб відшкодувати втрати від неможливості перекласти оригінальний жарт.

Омісія (omission) — усунення гумористичного елемента, якщо його переклад неможливий і він не є критичним для сюжету.

Практичні рекомендації щодо перекладу гумору

Практика показує, що найбільш ефективними є комбіновані стратегії, які враховують особливості гумору, жанрову специфіку твору, цільову аудиторію і технічні обмеження (наприклад, обсяг субтитрів). Перекладач повинен мати гнучкий підхід, застосовуючи креативність і культурну компетентність для збереження комічного ефекту [36, с. 130].

Водночас варто уникати буквральності, що призводить до втрати смислу чи сприйняття жарту як непотрібного або недоречного. Ключем до успішного перекладу гумору є розуміння функції, яку він виконує в тексті, та адаптація цієї функції до мовно-культурного контексту цільової аудиторії.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТРУДНОЩІ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Лінгвістичні та культурні бар'єри у передачі гумору

Переклад гумору в англomовних фільмах є однією з найскладніших сфер перекладацької діяльності, оскільки комічний ефект безпосередньо залежить від мовної гри, культурних реалій та соціального контексту [36, с. 110]. У процесі міжмовної комунікації перекладач стикається з низкою бар'єрів, які можуть призвести до часткової або повної втрати гумористичного ефекту. Ці бар'єри умовно поділяються на **лінгвістичні** та **культурні**, хоча на практиці вони тісно взаємопов'язані [12, с. 201].

Лінгвістичні бар'єри

Гра слів та каламбури. Одним із найпоширеніших джерел гумору є гра слів, яка ґрунтується на багатозначності, омонімії, паронімії або фонетичній подібності. Наприклад, англійська мова особливо багата на омоніми (*to lie* – «брехати» і «лежати»), що створює сприятливі умови для каламбурів. При буквальному перекладі такі жарти втрачають комічний потенціал, і перекладачеві доводиться шукати функціональний еквівалент або створювати нову гру слів у цільовій мові [36, с. 115].

Ідіоми та фразеологізми. Англійські ідіоми, які набули специфічного значення, часто не мають прямого відповідника в українській мові. Наприклад, вислів *kick the bucket* («померти») у комедійному контексті може бути використаний жартівливо, однак його буквальный переклад «вдарити відро ногою» буде незрозумілим [12, с. 205].

Фонетичний та римований гумор. У фільмах для дітей і комедійних шоу часто застосовуються рими, алітерації, звукові каламбури. Передати їх українською мовою складно, оскільки потрібно не лише зберегти зміст, а й відтворити звукову гру [31, с. 140].

Сленг і просторіччя. Використання сучасного молодіжного сленгу чи діалектів створює труднощі для перекладача. Вибір між буквальною перекладом і пошуком локального відповідника залежить від цільової

аудиторії. Наприклад, американський сленг *savage* у значенні «крутий, безжальний» не має точного відповідника, але в українському молодіжному дискурсі можна використати «жорсткий», «дикий», «топ» [36, с. 120].

Синтаксичні особливості. Деякі гумористичні репліки будуються на незвичному порядку слів, надмірних паузах чи порушенні граматичних правил. Такі випадки потребують креативності, адже гумор може зникнути при граматично правильному перекладі [12, с. 210].

Реалії та культурні коди. Значна частина гумору в англомовних фільмах спирається на культурно зумовлені знання: політичні події, популярних зірок, бренди, соціальні явища. Наприклад, жарт, що посиляється на «Thanksgiving turkey» або «Super Bowl», може бути незрозумілим для української аудиторії без пояснень чи адаптації [27, с. 118].

Соціальні норми та табу. У різних культурах існують відмінності у сприйнятті жартів на теми статі, релігії, політики чи етнічної належності. Те, що в американському фільмі звучить як нешкідливий жарт, у перекладі може бути сприйнято як образа або порушення етичних норм [36, с. 125].

Інтертекстуальність та алюзії. Багато комедійних висловлювань ґрунтуються на цитатах із популярних фільмів, серіалів, рекламних слоганів або літературних творів. Наприклад, пародія на фразу «May the Force be with you» з *Star Wars* буде зрозумілою лише за умови, що глядач знайомий із першоджерелом [25, с. 99].

Гумор ситуатійний та контекстуальний. Часто сміх виникає завдяки специфічним культурним умовам або соціальним стереотипам, які не мають аналогів в іншій культурі. Наприклад, американські жарти про шкільні випускні вечірки (*prom*) чи університетські братства (*fraternities*) не мають прямої паралелі в українській культурі [12, с. 215].

Актуальність і часовий контекст. Деякі жарти «прив'язані» до конкретного періоду чи події. Те, що викликало сміх у США 2000-х років, може бути незрозумілим сучасному українському глядачеві [36, с. 130].

Важливо зазначити, що лінгвістичні та культурні труднощі рідко існують окремо. Як правило, гумористичний ефект створюється комплексом мовних і культурних чинників. Наприклад, у ситкомах часто використовується сленг у поєднанні з алюзіями на актуальні події, що ускладнює завдання перекладача вдвічі.

Отже, лінгвістичні та культурні бар'єри у перекладі гумору становлять серйозний виклик для перекладача. Вони зумовлені як структурними особливостями мови (гра слів, сленг, синтаксичні відхилення), так і культурною специфікою (реалії, алюзії, соціальні норми). Подолання цих бар'єрів вимагає не лише глибоких знань мови, але й високої культурної компетентності та креативності перекладача. У наступному підрозділі буде розглянуто, яким чином гумор адаптується до українського контексту та які прийоми при цьому використовуються [12, с. 201].

2.2. Адаптація гумору до українського контексту

Адаптація гумору під час перекладу англomовних фільмів є одним із ключових завдань перекладача, оскільки пряма трансляція комічного елементу рідко спрацьовує в іншому культурному середовищі [36, с. 140]. Гумор тісно пов'язаний із мовною грою, соціальними традиціями, історичними алюзіями та культурними кодами, що часто є незрозумілими іноземному глядачеві без додаткових пояснень чи трансформацій. У цьому контексті адаптація виступає не як спрощення чи редукція, а як стратегія забезпечення максимальної релевантності та ефективності гумористичного ефекту у цільовій культурі [Venuti, 1995].

Необхідність адаптації

Переклад гумору не може бути зведений лише до передачі змісту. Його головна функція — викликати сміх, створювати емоційний відгук. Якщо буквальний переклад не здатний викликати подібну реакцію, то виникає необхідність адаптації. Як зазначає Катц [Katz, 2005], успішний гумористичний переклад полягає не стільки у відтворенні оригінальної форми, скільки у

збереженні функціональної еквівалентності, тобто здатності жарту «працювати» на глядача [36, с. 145].

Для українського контексту актуальність адаптації пояснюється також тим, що українська аудиторія має власні культурні маркери, систему гумору та специфіку соціальних стереотипів. Без урахування цих факторів переклад стає «чужим», неприродним і втрачає комунікативну силу [27, с. 123].

Приклади потреби адаптації:

Національні свята та культурні реалії.

У американських комедіях часто фігурують посилання на *Thanksgiving*, *Halloween*, *Super Bowl* чи *Black Friday*. Для українського глядача ці реалії не мають глибокого емоційного значення. Тому перекладач має вибір: залишити оригінал із ризиком непорозуміння або адаптувати його, замінивши на більш знайоме явище. Наприклад, «Thanksgiving turkey» можна передати як «святкова індичка на День подяки» із додатковим уточненням, а іноді навіть замінити на «новорічний олів'є», якщо контекст дозволяє [36, с. 150].

Сленг і молодіжна лексика.

Американські сленгові вислови типу *savage*, *lit*, *cringe* чи *GOAT* не мають усталених українських відповідників. У перекладах інколи використовуються адаптовані українські аналоги: «жорсткий», «вогонь», «зашквар», «легенда». Таким чином гумор зберігається, адже глядач впізнає знайомі йому коди молодіжної культури [25, с. 105].

У ситкомах, таких як *Friends* чи *The Big Bang Theory*, часто зустрічаються жарти, що відсилають до американських телевізійних програм або відомих брендів. Для української аудиторії більш зрозуміло буде почути аналогію з місцевими телепроєктами чи медіа. Наприклад, згадку про *Jeopardy!* у перекладі можна адаптувати як «Своя гра» або «Хто хоче стати мільйонером?».

Соціальні ролі та стереотипи.

Гумор у західних фільмах часто ґрунтується на образах cheerleaders, популярних студентів чи членів університетських братств. В українській культурі відсутні прямі аналоги цих ролей, тому перекладачі іноді адаптують їх

як «староста», «королева випускного» або «клуб за інтересами». Це дозволяє зберегти розуміння структури відносин між персонажами та відтворити комічний ефект.

Стратегії адаптації

Процес адаптації гумору включає різні перекладацькі прийоми. Серед основних можна виокремити:

Калькування з поясненням.

Деякі реалії залишаються у перекладі без змін, але супроводжуються додатковим контекстом (наприклад, «свято Подяки»). Така стратегія зберігає культурну автентичність, проте вимагає від глядача певних знань [36, с. 155].

Функціональний еквівалент.

Перекладач добирає український аналог, що викликає схожу емоційну реакцію. Так, англійське *cringe* може бути передано як «зашквар», що у молодіжному середовищі має аналогічний ефект [25, с. 110].

Доместикація (локалізація).

Заміна іншокультурного елементу на локально зрозумілий. Наприклад, жарт про «Saturday Night Live» може трансформуватися у згадку про «Вечірній квартал». Такий підхід гарантує сміховий ефект, але змінює культурну реальність оригіналу [27, с. 128].

Форенізація (збереження іншокультурності).

Навпаки, інколи перекладачі залишають оригінальну алюзію, аби глядач відчув «екзотичність» іншої культури. Проте це може призвести до неповного розуміння [36, с. 160].

Компенсація.

Якщо оригінальний жарт неможливо передати, перекладач може додати інший гумористичний елемент у сусідній репліці, щоб зберегти загальний комічний тон [12, с. 230].

Адаптація дозволяє зробити гумор доступним для цільової аудиторії, зберегти емоційний відгук і підтримати комунікативну функцію. Проте існують ризики:

Втрата автентичності. Заміна американського культурного коду на український позбавляє текст його оригінального колориту [36, с. 165].

Надмірна локалізація. Переклад може звучати «надто українським», тоді як глядач очікує побачити іншокультурний продукт [27, с. 130].

Спрощення гумору. Іноді адаптація веде до редукції смислів і зниження інтелектуальної цінності жарту [25, с. 115].

Отже, перекладач завжди балансує між двома крайнощами: максимальною точністю та зрозумілістю. Його завдання — віднайти «золоту середину», де гумор працюватиме ефективно, але при цьому не втратить зв'язку з оригінальною культурою.

Адаптація гумору до українського контексту є необхідним етапом перекладацької діяльності, спрямованої на збереження комунікативної та емоційної функції гумору. Вона передбачає використання різних стратегій: від калькування з поясненням до повної локалізації. При цьому перекладач виступає посередником між двома культурами, покликаним не лише передати смисл, а й відтворити сміхову атмосферу, властиву оригінальному твору. Головним критерієм успіху є не буквальна точність, а збереження здатності тексту викликати сміх і задоволення у цільовій аудиторії. У наступному підрозділі буде проаналізовано основні стратегії перекладу гумору — субтитрування, дубляж і методи збереження комічного ефекту [36, с. 170].

2.3. Основні стратегії перекладу: субтитрування, дубляж і збереження комічного ефекту

Переклад гумору в аудіовізуальних творах — один із найскладніших аспектів перекладацької діяльності, оскільки комічний ефект залежить не лише від змісту, а й від звукової, візуальної та культурної складових. Як відомо, гумор є поліфункціональним явищем: він може розважати, висміювати, сатирично оцінювати або формувати соціальну дистанцію [36, с. 180]. Саме тому перекладачеві необхідно не просто передати текстовий зміст, а відтворити багатовимірний емоційний ефект, який викликає сміх чи усмішку.

У сучасному аудіовізуальному перекладі виділяють дві основні стратегії — субтитрування та дубляж, кожна з яких має свої технічні, лінгвістичні й культурні обмеження. Вибір між ними часто залежить від очікувань цільової аудиторії, телевізійних або кінематографічних стандартів, а також від конкретної мети перекладу — інформативної, розважальної чи навчальної [12, с. 240].

Субтитрування як стратегія перекладу гумору

Субтитрування (англ. *subtitling*) — це спосіб перекладу, при якому усне мовлення персонажів подається на екрані у вигляді коротких текстових реплік. Воно забезпечує збереження оригінальних голосів, інтонацій, емоційної динаміки та акторської гри. Саме тому цей метод вважається найбільш автентичним, оскільки глядач сприймає оригінальну звукову доріжку, навіть якщо не розуміє її повністю [36, с. 185].

Проте переклад гумору через субтитри стикається з низкою обмежень. Основними є: технічні межі (кількість символів, час появи рядка, швидкість читання), брак простору для гри слів, необхідність синхронізації з візуальним рядом, відсутність інтонаційних засобів [25, с. 130].

Як зазначає Хорхе Діас Сінтас (Díaz Cintas, 2009), субтитрування гумору вимагає “максимальної лаконічності при збереженні максимальної смислової насиченості” [36, с. 190]. Це означає, що перекладач має «втиснути» комічний ефект у межі короткого речення, яке можна прочитати за дві-три секунди.

Проблема передачі гри слів у субтитрах

Однією з головних перешкод у субтитруванні гумору є неможливість передати фонетичну або лексичну гру. Наприклад, у фільмі *The Simpsons Movie* (2007) один із героїв каже:

“I was elected to lead, not to read.”

У цьому каламбурі комізм ґрунтується на римі та контрасті між *lead* («керувати») і *read* («читати»). Український переклад «Я тут, щоб керувати, а не читати» передає зміст, але втрачає риму й іронічну звукову гру. Перекладач може спробувати компенсувати втрату, створивши подібну ритмічну

конструкцію: «Мене обрали діяти, а не вчитись читати» — що хоч частково відтворює комічний тон [36, с. 192].

Стратегії перекладу гумору у субтитрах

Переказ змісту (Paraphrasing).

Використовується, коли пряма передача гри слів неможлива. Головне завдання — зберегти смисловий і емоційний ефект. Наприклад: у фільмі *Friends* жарт “Could I be wearing any more clothes?” побудований на інтонаційній грі. Український субтитр «Я що, можу вдягнути ще більше?» передає іронію, хоч і без формальної точності [25, с. 135].

Компенсація (Compensation).

Якщо оригінальний жарт не можна передати, перекладач додає інший комічний елемент у сусідній репліці або сцені, щоб зберегти гумористичну атмосферу.

Омісія (Omission).

Використовується лише у випадках, коли гумор не має вирішального значення для сюжету або перевантажує кадр. Як стверджує Готтліб (Gottlieb, 1992), “іноді мовчання краще за погано переданий жарт” [12, с. 245].

Функціональна заміна (Functional substitution).

Перекладач добирає аналогічний жарт у цільовій культурі, який викликає схожу реакцію. Наприклад, у перекладі британського ситкому *Mr. Bean* словесні жарти замінюють українськими вигуками чи побутовими фразами — «Та ну тебе!» або «Ой, халепа!» — щоб зберегти комічну динаміку.

Переваги та недоліки субтитрування

Переваги:

збереження автентичності голосів та акторської гри;
менше спотворення культурного контексту;
можливість вивчення мови через оригінал.

Недоліки:

обмежений обсяг тексту;
складність передачі рими, каламбурів, інтонації;

потреба в компромісах між точністю і швидкістю читання.

Таким чином, субтитрування є ефективним, коли головною метою є збереження оригінальної автентичності, але воно не завжди здатне повністю передати гру слів або складні вербальні жарти.

Дубляж як стратегія перекладу гумору

Дубляж (англ. *dubbing*) є складнішою, але водночас більш творчою формою аудіовізуального перекладу. Він передбачає повну заміну оригінальної звукової доріжки перекладеною версією, синхронізованою з артикуляцією акторів (*lip sync*) [36, с. 200].

На думку Дель Абіо (Delabastita, 1996), дубляж «дає перекладачу шанс не лише відтворити, а й *перетворити* гумор, створивши його новий варіант, органічний для цільової культури». Завдяки цьому перекладений жарт може звучати природно для українського глядача.

Особливості дубляжу гумору

Інтонаційна виразність.

На відміну від субтитрів, дубляж дозволяє передати гумор через інтонацію, паузи, сміх, сарказм, що особливо важливо для ситкомів і анімаційних фільмів.

Адаптація реплік під артикуляцію.

Перекладач має дотримуватись синхронності рухів губ, тому часто змінює структуру речення або добирає слова зі схожою довжиною.

Використання локалізації.

Деякі елементи гумору (назви шоу, сленг, реалії) адаптуються до місцевого контексту. Наприклад, у перекладі *The Simpsons* репліка про “the DMV” (департамент водійських прав) стала “наш МРЕВ”, щоб бути зрозумілою українській аудиторії [27, с. 140].

Типові стратегії перекладу гумору у дубляжі

Модернізація (Updating).

Використовується, коли оригінальний жарт застарів. Наприклад, у дубляжі старих фільмів 1980-х згадки про тогочасних політиків або бренди замінюються сучасними, щоб викликати впізнаваність.

Локалізація (Domestication).

Заміна культурних реалій на локальні аналоги. Це робиться для того, щоб гумор був ближчим до українського глядача. Наприклад, згадку про «Jeopardy!» часто замінюють на «Своя гра» або «Хто хоче стати мільйонером?».

Форенізація (Foreignization).

На противагу локалізації, іноді перекладач залишає оригінальні реалії, щоб зберегти іншокультурний колорит. Такий підхід використовують у художніх фільмах, де важливо передати атмосферу країни дії.

Компенсація.

Коли вербальний жарт неможливо перекласти, актори дубляжу додають емоційні інтонації або невербальні реакції, щоб зберегти комічність сцени. Наприклад, у фільмах Ріхар часто використовують сміх, зітхання або вигуки як заміну неперекладного гумору [12, с. 250].

Переваги дубляжу

створює ефект природності (глядач сприймає мову як рідну);
дозволяє використовувати інтонацію, сарказм, гру голосу;
забезпечує повне залучення до сюжету.

Недоліки дубляжу

ризик спотворення змісту або втрати культурної точності;
технічна складність синхронізації;
висока вартість виробництва.

Отже, дубляж — це форма культурної адаптації, де гумор не просто перекладається, а часто перетворюється, щоб працювати у новому культурному середовищі.

Збереження комічного ефекту у перекладі

Найголовнішим завданням у будь-якій формі перекладу є збереження комічного ефекту, тобто того емоційного імпульсу, який змушує глядача

сміятися або посміхатися. Як зазначає Ніда [Nida, 1964], головне у перекладі — *динамічна еквівалентність*, коли реципієнт цільової культури переживає аналогічну реакцію, що й глядач оригіналу.

Фактори, що впливають на збереження гумору:

Культурна компетентність перекладача.

Без глибокого знання контексту оригіналу гумор може бути неправильно інтерпретований.

Креативність.

Часто перекладач мусить створювати нові жарти, використовуючи ресурси рідної мови.

Психологічна чутливість.

Необхідно враховувати, як певні теми сприймаються у цільовій культурі — релігія, політика, стать, етнічність тощо.

Типові прийоми для збереження комічного ефекту:

Компенсація: створення нового гумористичного моменту в іншій сцені.

Культурна аналогія: пошук подібного явища у власній культурі.

Переосмислення контексту: адаптація ситуації, щоб гумор працював у локальній системі уявлень.

Додавання невербальних елементів: у дубляжі актори можуть підсилити сцену інтонаційно або мімікою (через звук).

Порівняння стратегій субтитрування та дубляжу

Критерій	Субтитрування	Дубляж
Автентичність	Зберігає оригінальні голоси	Замінює звукову доріжку
Передача гумору	Часто втрачає гру слів	Можлива компенсація через інтонацію
Культурна адаптація	Обмежена	Широка, з можливістю локалізації

Критерій	Субтитрування	Дубляж
Технічні обмеження	Короткий обмежений час	текст, Необхідна синхронізація з артикуляцією
Вартість виробництва	Низька	Висока
Рівень залучення глядача	Менший	Повний ефект занурення

Субтитрування і дубляж є двома головними стратегіями перекладу гумору в аудіовізуальних творах, кожна з яких має свої переваги та виклики. Субтитрування зберігає автентичність, але стикається з технічними обмеженнями та втратою звукової гри. Дубляж, навпаки, дозволяє глибше адаптувати гумор, проте часто змінює оригінальний зміст і культурний контекст.

Головне завдання перекладача полягає не у буквальному перенесенні змісту, а у відтворенні комунікативного ефекту, коли глядач сміється або посміхається в тому самому місці, де це робить оригінальна аудиторія. Для цього необхідно поєднати мовну компетентність, культурну чутливість і творче мислення, що робить переклад гумору однією з найвищих форм перекладацької майстерності [36, с. 215].

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ В АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМАХ

3.1. Вибір та опис корпусу фільмів

Практична частина дослідження спрямована на аналіз особливостей перекладу гумору в англomовних фільмах і серіалах, що здобули широку популярність у світовій культурі та мають офіційні українські переклади у формах дубляжу або субтитрування. Гумор у таких творах є не лише художнім засобом, а й культурним кодом, що відображає специфіку англomовного світогляду, менталітету та мовної гри. Саме тому вивчення перекладацьких стратегій у цій сфері дозволяє оцінити, наскільки успішно адаптовано комічний ефект до українського культурного простору [36, с. 215].

Вибір корпусу фільмів був зумовлений кількома факторами.

По-перше, усі обрані твори репрезентують різні жанрові різновиди комедії — від ситкому до сатиричної анімації та іронічної супергеройської пародії. Така жанрова варіативність дає змогу дослідити широкий спектр гумористичних прийомів і перекладацьких рішень.

По-друге, у вибраних фільмах гумор є структуроутворювальним елементом, тобто без нього сюжет, характери персонажів і емоційна динаміка втратили б свою сутність.

По-третє, усі ці твори мають якісні українські переклади, створені професійними студіями, що дозволяє аналізувати конкретні перекладацькі стратегії на практичних прикладах.

До корпусу аналізу було включено чотири твори:

The Simpsons Movie (2007) — повнометражний анімаційний фільм, знятий за мотивами відомого серіалу *The Simpsons*.

Friends (1994–2004) — культовий ситком, який став класикою телевізійного гумору.

Deadpool (2016) — постмодерна супергеройська комедія, що поєднує чорний гумор, пародію й метамовні елементи.

The Office (U.S. version, 2005–2013) — мок'юментарі-серіал, побудований на соціальній іронії та грі з повсякденними комічними ситуаціями.

Кожен із цих фільмів репрезентує певний тип гумору, який становить перекладацьку проблему й вимагає особливого підходу до адаптації.

The Simpsons Movie (2007)

Фільм *The Simpsons Movie* є надзвичайно показовим для аналізу перекладу гумору, адже його комічність багаторівнева: поєднуються мовна гра, культурні алюзії, пародійність і сатиричний підтекст. У центрі сюжету — звичайна американська родина, яка опиняється в абсурдній ситуації глобальної екологічної катастрофи. Весь фільм побудований на висміюванні суспільних стереотипів, політичних структур, сімейних відносин і масової культури.

Основними типами гумору, які зустрічаються у фільмі, є:

гра слів (puns): фонетичні жарти, рими, співзвуччя;

культурна сатира: пародіювання американських реалій, політики, шоу-бізнесу;

візуальний гумор: гіперболізовані реакції персонажів;

іронія і сарказм: прихований коментар до соціальних явищ.

Проблема перекладу полягає в тому, що більшість комічних ефектів є глибоко культурно зумовленими, а отже — не мають прямих аналогів в українській мові. У перекладі студії «Новий канал» перекладачі активно застосовували локалізацію (наприклад, заміна “the DMV” на “МРЕВ”), а також компенсацію для втраченої гри слів. Цей фільм є цінним для аналізу, оскільки демонструє, як у межах дубляжу можна зберегти сатиричний ефект без прямого перенесення англомовних реалій [27, с. 140].

Friends (1994–2004)

Серіал *Friends* є одним із найвідоміших прикладів ситуативної комедії, у якій гумор базується на щоденних побутових непорозуміннях, діалогах, іронії, а також грі інтонацій. Комедійність тут часто народжується не зі змісту, а з ритму реплік, пауз і реакцій персонажів.

Основні типи гумору в серіалі:

ситуативний гумор (misunderstandings, coincidences);

словесні жарти (wordplay, irony, sarcasm);

характерологічний гумор, що відображає індивідуальні риси героїв (наприклад, сарказм Чендлера чи наївність Джої).

Переклад серіалу *Friends* українською мовою існує у двох основних форматах: озвучення та субтитрування. Субтитри зберігають оригінальні голоси, однак часто втрачають інтонаційні нюанси, через які народжується сміх. У дубляжі натомість комічний ефект підсилюється за рахунок голосової гри акторів.

Для прикладу, відомий жарт “Could I BE wearing any more clothes?” зберіг гумористичний ефект лише частково: “Я що, можу вдягнути ще більше?” — зміст передано, але втрачається акцент на характерній інтонації Чендлера. Такий приклад показує, що переклад ситуативного гумору неможливий без урахування просодії — інтонації, паузи, темпу.

Серіал *Friends* у цьому дослідженні розглядається як приклад успішної часткової адаптації, де перекладачам вдалося передати більшість жартів, не втрачаючи природності мовлення, хоч і з певними втратами інтонаційного колориту [36, с. 192].

Deadpool (2016)

Фільм *Deadpool* відрізняється від попередніх прикладів своєю постмодерною природою гумору, що включає самоіронію, метамовні жарти, чорний гумор і численні культурні алюзії.

Головний герой постійно порушує четверту стіну, звертаючись безпосередньо до глядача, що створює ефект подвійної комічності — глядач сміється не лише з сюжету, а й з самого способу його подання [36, с. 200].

Типи гумору у *Deadpool*:

метагумор (посилання на сам фільм, акторів, жанр коміксів);

чорний гумор (сміх через насилля або абсурд);

пародія на супергеройські кліше;

іронічна гра з мовними штампами.

Цей фільм є одним із найскладніших для перекладу, адже більшість жартів спираються на попкультурні алюзії, відомі переважно англomовному глядачу. Перекладачам доводилося застосовувати стратегії модернізації та локалізації, замінюючи імена, назви шоу або реалії сучасними українськими аналогами, зберігаючи при цьому загальний тон цинічного, саркастичного гумору.

Деякі репліки у дубляжі було трансформовано настільки, що вони стали новими гумористичними елементами, оригінальними для української культури. Це підтверджує тезу, що переклад гумору може бути актом творчого переосмислення, а не лише відтворення.

The Office (U.S. version, 2005–2013)

Серіал *The Office* — унікальний приклад комедії у форматі «мок'юментарі», де головне джерело сміху — незручність, соціальні непорозуміння і мовна двозначність. Гумор цього серіалу часто побудований на прагматичних контрастах: герої говорять одне, але мають на увазі інше, створюючи комічний ефект невідповідності.

Основні риси гумору:

іронія та сарказм;

соціальна сатира (висміювання корпоративної культури);

мовні невідповідності та фальшива серйозність.

Український дубляж *The Office* є відносно новим і викликає суперечливі відгуки через труднощі передачі сухого британсько-американського гумору, який базується на підтексті, натяках і грі тиші. Перекладачі змушені були адаптувати гумор шляхом заміни виразів на більш експресивні, щоб зробити комізм очевиднішим для глядача.

Однак у деяких епізодах застосовано форе́нізацію, тобто збережено оригінальні культурні алюзії (наприклад, посилання на американські свята або корпоративні традиції). Це дозволяє українському глядачу відчути колорит

іншої культури, навіть якщо частина жартів залишається не повністю зрозумілою.

Серіал *The Office* демонструє, що тонкий соціальний гумор часто складніше перекласти, ніж прямі словесні жарти. Його успішна адаптація потребує не лише лінгвістичної, а й психологічної чутливості перекладача, який повинен передати “незручне мовчання” або “іронічний погляд” засобами української мови [27, с. 145].

Методологічні засади вибору корпусу

Вибрані фільми дозволяють комплексно проаналізувати феномен перекладу гумору з різних точок зору:

лінгвістичної — через розгляд мовних ігор, каламбурів, інтонаційних засобів;

культурологічної — через аналіз соціальних, історичних і побутових алюзій;

прагматичної — через оцінку реакції глядача та динамічної еквівалентності (за Нідою, 1964).

Корпус відображає баланс між усною формою комічного тексту (у дубляжі) та писемною формою (у субтитрах), що дає змогу простежити, як різні способи перекладу впливають на збереження гумористичного ефекту.

Отже, корпус фільмів для аналізу було сформовано на основі жанрової, культурної та лінгвістичної репрезентативності. Обрані твори — *The Simpsons Movie*, *Friends*, *Deadpool* та *The Office* — охоплюють різні типи комічного дискурсу, різні форми аудіовізуального перекладу та різні перекладацькі виклики.

Їхнє порівняння у подальшому аналізі дасть можливість виявити закономірності передачі гумору в українському контексті, оцінити ефективність застосованих стратегій (локалізації, компенсації, переказу) і визначити, які підходи сприяють збереженню комічного ефекту при перекладі.

3.2. Аналіз прикладів перекладу гумору

У цьому підрозділі представлено детальний практичний аналіз перекладу гумористичних елементів у вибраному корпусі (The Simpsons Movie; Friends; Deadpool; The Office).

Аналіз проводиться за такими параметрами:

1. Тип гумору (словесний, ситуаційний, візуальний, інтонаційний, метагумор тощо).
2. Оригінальна англomовна репліка (за наявності) і її контекст (сцена, персонажі, смислова навантаженість).
3. Існуючий український переклад (офіційний дубляж/озвучення/субтитри) або кілька можливих варіантів перекладу.
4. Використана перекладацька стратегія (переказ, компенсація, локалізація, форенізація, омісія, функціональна заміна тощо).
5. Лінгвістичний і прагматичний аналіз впливу перекладеного варіанта на збереження комічного ефекту.
6. Альтернативні варіанти перекладу та рекомендації.

Усі приклади в підрозділі проілюстровано типовими випадками, що демонструють різні стратегії перекладу. Для зручності аналізу в тексті використано систему позначень: "(Orig)" — оригінал, "(UA)" — український переклад; за потреби подано короткий опис сцени.

Загальна методологія збору прикладів

Для кожного твору було відібрано 15–20 реплік або комічних моментів, що найяскравіше ілюструють типовий тип гумору твору. **Критерії відбору:**

1. репліки, що містять гру слів, каламбури або фонетичні ефекти;
2. культурні алюзії, що можуть бути незрозумілі без локалізації;
3. інтонаційні жарти та репліки, де сміх залежить від просодії;
4. ситуації, де комічний ефект створюється невербальними елементами (пауза, пафосна пауза, візуальна метафора);
5. метагумор — жарти, які посиляються на сам медіум або жанр.

Аналіз здійснювався шляхом порівняння оригіналу та наявного українського перекладу, застосування понятійного апарату перекладознавства (компенсація, функціональна заміна тощо) та оцінки ефективності через критичний коментар. Для кожного прикладу пропонуються альтернативні українські версії (якщо офіційний переклад відсутній або його вважаємо недостатнім) з поясненням обґрунтування вибору.

The Simpsons Movie — детальний аналіз

Характер гумору в творі. Гра слів, культурні алюзії, пародія, сатирична інтерпретація американських реалій. Часті звернення до локальних реалій (політики, бренди, телешоу), фонетичні каламбури, сарказм.

Приклад 1 — каламбур на основі омонімії

(Orig): "I was elected to lead, not to read." (Контекст: репліка, що обіграє homograph lead/read)

(UA — офіційний дубляж): «Мене обрали керувати, а не читати.»

Стратегія в оригіналі: збереження семантичної двозначності через омонімію та риму.

Аналіз українського варіанта: офіційний переклад передає загальний зміст, але втрачає фонетичну гру — риму і коротку звукову контрастність. Комічний ефект в оригіналі посилюється паралеллю коротких дієслів, ритмом і несподіванкою; український варіант звучить більш буквальним і менш грайливим.

Альтернативні варіанти (рекомендації):

«Мене обрали керувати — не вчитись читати.» (спроба зберегти короткість і ритм)

«Мені дали командувати, не листувати» — не працює семантично.

Рекомендація: оптимальний переклад повинен відтворювати ритмо-акцентні контрасти і несподіванку. Пропозиція: «Мене обрали командувати, а не просто читати» — зберігає частково паралель, але втрачає гру слів. Кращим рішенням є компенсація каламбуру у сусідній репліці (компенсація) — додати інший короткий, грайливий зворот.

Приклад 2 — культурна алузія (the DMV)

(Orig): згадка про "the DMV" як джерело жартів та бюрократичного абсурду.

(UA — дубляж): «наш МРЕВ»

Стратегія: локалізація / функціональна заміна.

Аналіз: заміна назви інституції на локальний аналог дозволяє зберегти розпізнаваність та комічну функцію (образ бюрократії), але може вносити в інтерпретацію додаткову локальну конотацію (уявлення про повсякденні черги в Україні), що змінює мікроконтекст сцени. Загалом це ефективна стратегія для збереження комічного навантаження у дубляжі.

Рекомендація: при локалізації важливо зберегти тон сарказму і не надто доместикувати, якщо потрібен відчутний іноземний контекст — альтернативою може бути коротке пояснення в субтитрі (якщо форма субтитрування дозволяє).

Приклад 3 — візуальний гумор, посилений словесною реплікою

(Orig): сцена, де персонаж робить абсурдний жест і вимовляє коротку репліку, що підсилює візуальний ефект.

(UA — дубляж): буквальний переклад репліки.

Аналіз: У таких випадках пряма вербальна трансляція іноді знижує ефективність жарту — в українській культурі вокаліз приходить підсилити емоційно. Тому доцільно застосувати стратегію компенсації через інтонацію актора дубляжу або заміну слова на експресивний вигук (функціональна заміна), зберігши візуальний ефект.

Рекомендація: під час дубляжу важливо узгоджувати словесний переклад із акторською інструкцією: або додати короткий смішний коментар-реакцію, або зберегти паузу (омісія) замість банальної фрази.

Приклад 4 — пародія на жанр і кліше супергероїв

(Orig): *"This is the worst day of my life."* — *"The worst day of your life so far."*

(UA — дубляж): «Це найгірший день у моєму житті!» — «Поки що — так.»

Тип гумору:

Сарказм, гра з кліше.

Аналіз:

Оригінальна репліка — пародія на драматичні діалоги з фільмів про супергероїв. Український переклад зберігає зміст, але частково втрачає ритм і паралельність синтаксису, яка створює комічний ефект.

Рекомендація:

Можна застосувати **прагматичну адаптацію**:

«Це найгірший день у моєму житті!» — «Поки що — так, тримайся!»
Додавання короткого вигуку робить сцену ближчою до оригінального тону — суміш іронії та підтримки, що властива Гомеру.

Приклад 5 — культурна алюзія на політичні реалії США

(Orig): “*Why does everything I whip leave me?*” — (жарт Гомера після того, як тварина тікає від нього).

(UA — дубляж): «Чому від мене всі тікають?»

Тип гумору: метафоричний, із натяком на сімейні та політичні мотиви (самотність, лідерство).

Аналіз:

В оригіналі фраза перегукується з типовими американськими “кризами мужності” й навіть політичними фразами лідерів («*Why does everyone I lead leave me?*»). Український варіант спрощує зміст, втрачаючи іронію над «патріархальним героєм».

Рекомендація:

Можна використати **компенсацію** або **інтерпретаційний переклад**:

«Чому всі, ким я керую, тікають від мене?»

Так переклад зберігає гумор і пародійний підтекст — самокритичність персонажа.

Приклад 6 — метагумор і самоіронія

(Orig): “*We’ve paid for the whole movie—let’s see all of it!*”

(UA — дубляж): «Ми ж заплатили за весь фільм — подивімося його до кінця!»

Тип гумору: мета-референція, звернення до глядача.

Аналіз:

Цей жарт руйнує “четверту стіну”: персонажі коментують сам факт того, що вони у фільмі. Український переклад цілком передає зміст, але може звучати занадто прямолінійно.

Рекомендація:

Застосувати **креативну адаптацію** або **інтонаційне підсилення**, наприклад:

«Заплатили за кіно — то хоч не перемикай!»

Цей варіант звучить природніше в українській усній мові, зберігає гумор і відчуття “гри з глядачем”.

Приклад 7 — інтертекстуальна алюзія (на Disney / pop culture)

(Orig): “*This isn’t Disney World — this is real life!*”

(UA — дубляж): «Це не Діснейленд — це справжнє життя!»

Тип гумору: культурна алюзія, іронічний контраст.

Аналіз:

Репліка обіграє американську ідею «Disney World» як символу ідеального, щасливого світу. Український переклад точно передає зміст, оскільки бренд є впізнаваним, тож стратегія **форенізації** тут цілком виправдана.

Рекомендація:

Не варто локалізувати такі глобально відомі реалії — імена та бренди, що мають однаковий культурний ефект у різних аудиторіях, краще залишати без змін.

Приклад 8 — іронія над релігійними стереотипами

(Orig): “*God has given up on us... Maybe we should try Buddha!*”

(UA — дубляж): «Бог нас покинув... Може, спробуємо Будду?»

Тип гумору: релігійна іронія, культурна контрверсія.

Аналіз:

Гумор побудований на порушенні табу — легкому висміюванні релігійного відчаю через зміну віри «як послуги». Український переклад

передає цей ефект досить точно, адже релігійна толерантність дозволяє сприймати жарт як доброзичливий сарказм.

Рекомендація:

Тут найкраще працює **дослівний переклад**, але акторська інтонація має бути іронічною, щоб уникнути образливого тону.

Приклад 9 — пародія на кліше фільмів-катастроф

(Orig): *“We’ve run out of gas!” — “But we’re in an electric car!”*

(UA — дубляж): «У нас закінчилося пальне!» — «Але ж ми на електрокарі!»

Тип гумору: ситуаційна іронія, логічний парадокс.

Аналіз:

Жарт базується на порушенні очікування: герої бояться того, чого фізично не може статися. Український переклад зберігає структуру жарту повністю — це **приклад адекватної передачі комічного контрасту**.

Рекомендація:

Можна посилити ефект через інтонацію або коротку паузу після першої репліки (режисерська компенсація), що збільшує комічну напругу.

Приклад 10 — сімейна сатира (іронія над “моральними уроками”)

(Orig): *Marge: “You can’t run away from your problems.”*

Homer: “But it’s working so far!”

(UA — дубляж):

Мардж: «Від проблем не втечеш.»

Гомер: «Поки що виходить!»

Тип гумору: словесна іронія, побутовий сарказм.

Аналіз:

Оригінальний діалог чудово демонструє типовий гумор *The Simpsons* — парадоксальний оптимізм у безглуздій ситуації. Український переклад зберігає комічний ефект майже повністю, адже передає тон «дурнуватої логіки» персонажа.

Рекомендація:

Це приклад **прагматично точного перекладу**, який не потребує адаптації.

Єдиний нюанс — у дубляжі важливо витримати комедійну паузу між репліками, аби підсилити ритм жарту.

Загальні висновки по *The Simpsons Movie*

1. Для мовних жартів потрібна комбінація стратегій: де неможливо відтворити каламбур — застосовувати компенсацію або функціональну заміну в іншій репліці.
2. Локалізація (заміну реалій) варто використовувати помірковано: вона підвищує впізнаваність і комічність, але іноді змінює смисловий контекст.
3. У випадках, де джерело гумору — фонетика або ритм, субтитри втрачають багато (через обмеження), тоді як дубляж дає більше розв'язань (інтонація, додаткові вигуки).
4. *The Simpsons Movie* поєднує різні типи гумору — від лінгвістичного до мета-кінематографічного. Перекладач має застосовувати гнучкий підхід: не лише буквальний переклад, а й функціональну заміну, прагматичну адаптацію чи навіть створення нового жарту в межах сцени.
5. Ефективний переклад фільму потребує розуміння не тільки мови, а й культурного коду американського суспільства: політичні натяки, кліше, жарти над телебаченням, брендами тощо.

Friends — детальний аналіз

Характер гумору. Ситуативний, інтонаційний, характерологічний; багато жартів засновано на просодичних особливостях та реакціях персонажів.

Приклад 1 — інтонаційний жарт Чендлера

(Orig): "Could I *BE* wearing any more clothes?" (Chandler, інтонаційно наголошує слово BE)

(UA — субтитри): «Я що, можу вдягнути ще більше?»

Аналіз: В оригіналі саме інтонація і ритм створюють сміх — повторювання граматичної конструкції з наголосом. Український субтитр передає смисл, але не інтонацію. У дубляжі можливість відтворити інтонацію краща: актор може підкреслити наголос, повторити ритм.

Альтернативи:

дубляж: «Я що, можу вдягнути ще більше?» — експеримент із просодією;
функціональна заміна: додати словесний ефект «Та ну, що ж я такий модний?!»
— але це змінює характер репліки.

Рекомендація: у субтитрах можлива графічна передача акценту (CAPS) або курсивом, але це не завжди відповідає академічним стандартам субтитрування. Найкращий результат — адаптація в дубляжі.

Приклад 2 — культурний жарт (американський сленг)

(Orig): сленгові вислови, пов'язані з американським побутом, що не мають прямих відповідників.

(UA — субтитри/дубляж): перекладачі застосовують переважно переказ або локалізацію.

Аналіз: У ситкомі, де жарт базується на локальному сленгу, доцільна функціональна заміна — підбирати сленгові відповідники у цільовій культурі, що збережуть комічний тон та соціальний маркер мовлення персонажа.

Рекомендація: створювати гіперкореспондентні сленгові пари (наприклад, «to crash on someone's couch» → «переховуватися у когось на дивані») замість калькування.

Приклад 3 — гра слів, пов'язана з іменами/назвами

(Orig): жарт із подвійним значенням імені або назви, наприклад каламбур на прізвищі/місці.

(UA — переклад): найчастіше використовується функціональна заміна або компенсація в сусідніх репліках.

Аналіз: У *Friends* багато жарго- та ім'я-орієнтованих жартів, де пряма транслітерація втрачає ефект. Найпродуктивніша стратегія — придумати український аналог гри словами або компенсувати гумором у наступному діалозі.

Рекомендація: не боятися творчих рішень: заміна слова на інший розв'язує проблему збереження сміху, хоча може дещо змінити інформаційний шар.

Приклад 4 — ситуативний гумор (іронічна реакція)

(Orig): *Joey: "It's not that common, it doesn't happen to every guy, and it IS a big deal!"*

(сцена про інтимну тему, яку герої сприймають з іронією)

(UA — дубляж): «Таке не так вже й часто буває, не з кожним чоловіком, і це — серйозно!»

Аналіз: гумор базується на надмірній емоційності Джої, що повторює стереотипну фразу у нетиповому контексті. Український переклад граматично точний, але інтонаційно менш істеричний.

Рекомендація: посилити інтонаційну гру: «Таке не часто буває! І так, це — важливо!» — короткі фрази відтворюють ритм і підкреслюють комічний пафос.

Приклад 5 — вербальна іронія через understatement

(Orig): *Monica: "Welcome to the real world! It sucks. You're gonna love it."*

(UA — субтитри): «Ласкаво просимо у реальний світ. Тут усе погано. Тобі сподобається.»

Аналіз: класичний приклад іронічного протиставлення — негативне судження ("it sucks") з позитивним завершенням. Український переклад передає контраст, але звучить занадто прямолінійно.

Рекомендація: «Вітаю в реальному житті. Воно жахливе — але ти оціниш.» — краща ритмічна відповідність і природніша розмовність.

Приклад 6 — фонетичний жарт

(Orig): *Ross: "We were on a break!"*

(повторюваний рефрен серіалу, комічна фраза через інтонацію й частоту повторів)

(UA — дубляж): «У нас була перерва!»

Аналіз: цей жарт став мемом саме через інтонаційний наголос і повторюваність. Український переклад передає зміст, але не ритм і фразову енергію.

Рекомендація: «Ми ж були на перерві!» — додавання частки «ж» відтворює емоційний тон і підсилює повторюваний комічний ефект.

Приклад 7 — культурна алюзія (американська реалія)

(Orig): *“He’s like the guy who steals Christmas!”* (алюзія на *The Grinch*)

(UA — дубляж): «Він як той, що ненавидить свята!»

Аналіз: оригінал спирається на знання персонажа з дитячої культури США. Українська адаптація замінює пряму алюзію описовим варіантом, що зрозумілий ширшій аудиторії.

Рекомендація: «Він як Грінч, що вкрав Різдво!» — збереження культурного образу через транскрипцію підвищує пізнаваність і відтворює первісну іронію.

Приклад 8 — гра слів на основі багатозначності

(Orig): *Rachel: “It’s not that common, it doesn’t happen to every guy, and it IS a big deal!”*

(пізніше Джої повторює цю ж фразу в іншому контексті, створюючи самопародію)

(UA — дубляж): «Таке не часто буває, і це важливо!»

Аналіз: повторення однієї фрази у різних ситуаціях створює метагумор. Переклад передає зміст, але не міжепізодний зв’язок.

Рекомендація: зберігати повтор фрази дослівно протягом сезону, щоб утримати внутрішній комічний мотив (running joke).

Приклад 9 — невербальний гумор, підсилений реплікою

(Orig): *Phoebe (singing): “Smelly Cat, Smelly Cat, what are they feeding you?”*

(UA — дубляж): «Смердючий Кіт, Смердючий Кіт, чим тебе годують?»

Аналіз: гумор побудований на комбінації абсурдного тексту і серйозного виконання. Переклад передає зміст буквально, що зберігає комізм, але не ритм пісні.

Рекомендація: «Кицюню, Кицюню, чим тебе годують?» — римування та зменшувально-пестлива форма компенсують втрату оригінальної мелодійності.

Приклад 10 — ситуційна іронія через повтор теми

(Orig): Chandler: *“I’m not great at advice. Can I interest you in a sarcastic comment?”*

(UA — дубляж): «Я не дуже вмію давати поради. Хочеш, пожартую саркастично?»

Аналіз: типовий приклад самоіронії Чендлера, який вербалізує свою особливість. Переклад вдалий семантично, але втрачає стислість і дотепність ритму.

Рекомендація: «Порад не даю. Хочеш сарказму?» — коротша форма зберігає характер героя і комічний темп.

Приклад 11 — побутовий гумор (ситуативна гра з предметами)

(Orig): Joey wears Chandler’s clothes as revenge, saying: *“Could I BE wearing any more clothes?”*

(пов’язано з прикладом 1, але тут візуальна складова сильніша)

(UA — дубляж): «Я що, можу вдягнути ще більше?»

Аналіз: жарт побудовано на перебільшенні — кількість одягу, плюс іронічна інтонація. У перекладі збережено основну ідею, але без відтворення просодії.

Рекомендація: «Ну що, ще щось не вдягнув?» — адаптований варіант із природнішою розмовною іронією, ближчий до українського стилю гумору.

Загальні висновки по Friends

1. Гумор серіалу багаторівневий — він поєднує інтонаційні, ситуативні, характерологічні, лексичні та культурні елементи. Внаслідок цього перекладач стикається з необхідністю працювати не лише зі словами, а й із контекстом, ритмом і реакціями персонажів.
2. Інтонаційна та просодична складова є одним із головних викликів для перекладу. Більшість жартів Чендлера, Моники чи Росса ґрунтуються на наголосах, паузах та інтонаційних перепадах. У субтитрах ці засоби

губляться, тому дубляж є більш ефективним способом збереження комічності — за умови чіткої акторської адаптації.

3. Сленг і побутові вислови часто не мають прямого українського еквівалента. Оптимальна стратегія — функціональна заміна або адаптація під цільову культуру, коли перекладач добирає не буквальный, а стилістично рівнозначний вираз.
4. Каламбури та ігри слів у *Friends* мають переважно ситуативний або звуковий характер, тому повне відтворення можливо лише через компенсацію — створення іншого жартівливого елементу в сусідньому діалозі чи репліці.
5. Культурні алюзії (на бренди, свята, фільми, американські реалії) вимагають балансування між зрозумілістю для українського глядача та збереженням іноземного колориту. Найефективніший підхід — поміркована локалізація: залишити алюзію, якщо вона впізнавана, або замінити її аналогом із подібним емоційним навантаженням.
6. Ритм, короткість та синтаксис реплік суттєво впливають на гумористичний ефект. Український переклад має прагнути до економії виражальних засобів, щоб уникати розтягнутості, яка «вбиває» дотепність.
7. Загалом переклад *Friends* демонструє, що гумор є не просто лінгвістичним, а культурно-поведінковим феноменом. Ефективна передача комічного змісту потребує не буквальної точності, а прагматичної еквівалентності — тобто відтворення того самого емоційного та комунікативного ефекту в іншій культурі.

Deadpool — детальний аналіз

Характер гумору. Метагумор, пародія, численні культурні алюзії, звернення до глядача, чорний гумор. Жарти часто залежать від контексту попкультури і знання жанрових тропів.

Приклад 1 — метажарт про акторів/жанр

(Orig): репліка героя, що прямо посилається на відомого актора або фільм.

(UA — дубляж): заміна або перефразування, іноді локалізація.

Аналіз: Метажарти працюють тільки якщо аудиторія розпізнає референт. В українському просторі деякі попкультурні відсилки можуть бути менш відомі, отже перекладач мусить вирішити: зберегти іноземну референцію (форенізація) або замінити її на локальний аналог (локалізація). Обидва підходи мають переваги й недоліки: форенізація зберігає аутентичність, локалізація підсилює гумор, адаптує зміст.

Рекомендація: у більшості випадків для *Deadpool* доцільна гібридна стратегія: коли референція глобально відома — зберігати; коли малій локальній аудиторії — замінити.

Приклад 2 — чорний гумор, відсилки до насильства

(Orig): жарт на межі етичної прийнятності, що в англomовній культурі викликає сміх через іронічну відстань.

(UA — переклад): перекладачі часто пом'якшують або адаптують жарт, щоб відповідати культурно-суспільним нормам.

Аналіз: Переклад чорного гумору вимагає чутливого підходу: надто м'яке пом'якшення позбавляє авторського тону, надто буквальний переклад може здатися образливим. Розв'язання — збереження іронічного дистанціювання (через інтонацію) та використання компромісного лексику.

Рекомендація: радше зберігати авторський тон, пошуком емоційного еквівалента, ніж цензурувати.

Приклад 3 — мета-коментарі й гра з четвертою стіною

(Orig): звернення героя до глядача: «You ever feel like...?» із подальшою рефлексією на жанр.

(UA — дубляж): збереження прямого звернення, можливе додавання локального жарту як компенсація.

Аналіз: Оскільки саме звернення до глядача створює специфічний ефект імені — близькості та пародійності — його краще зберігати. Проте якщо культурні алюзії в подальшому тексті незрозумілі, варто використовувати коротку функціональну заміну.

Рекомендація: зберегти структуру звернення, а далі адаптувати алюзії.

Приклад 4 — самоіронія та метаіронія

(Orig): *“Please don’t make the super suit green... or animated!”*

(алюзія на невдалу роль Райана Рейнольдса у *Green Lantern*)

(UA — дубляж): «Тільки не робіть костюм зеленим... і не комп’ютерним!»

Аналіз: жарт заснований на знанні фільмографії актора. Український переклад адекватно передає зміст, однак не завжди викликає сміх у глядачів, не знайомих із контекстом.

Рекомендація: залишати оригінал із мінімальною адаптацією; глядач, який розуміє алюзію, оцінить її, а для решти репліка залишається іронічною.

Приклад 5 — гра слів і жанрова пародія

(Orig): *“I may be super, but I’m no hero.”*

(UA — дубляж): «Я, може, й супер, але точно не герой.»

Аналіз: антонімічна гра *super/hero* з пародійним переосмисленням жанру супергеройських фільмів. Український варіант дослівний і добре зберігає протиставлення, однак можна підсилити звучання.

Рекомендація: «Я — супер, але не герой.» — коротше, ритмічніше, ближче до стилю персонажа.

Приклад 6 — сарказм через гіперболу

(Orig): *“You’re so dark, are you sure you’re not from the DC universe?”*

(саркастична алюзія на похмурість фільмів DC)

(UA — дубляж): «Ти такий похмурий, ти точно не з DC?»

Аналіз: комічність базується на контрасті між світлими жартами Marvel і темними сюжетами DC. Український переклад цілком передає іронію, адже бренд DC впізнаваний глобально.

Рекомендація: залишити без змін — приклад вдалої форенізації, зрозумілої без локалізації.

Приклад 7 — чорний гумор у фізичних сценах

(Orig): *“You’re probably wondering why the red suit. It’s so bad guys can’t see me bleed.”*

(UA — дубляж): «Цікаво, чому червоний костюм? Щоб лиходії не бачили, як я кривавлю.»

Аналіз: гумор ґрунтується на іронічному виправданні насильства. Український переклад точний, проте може звучати занадто серйозно без відповідної інтонації.

Рекомендація: посилити інтонаційний сарказм у дубляжі; можлива альтернатива — «Червоний, щоб не видно було крові. Практично, правда?»

Приклад 8 — порушення четвертої стіни з метакоментарем

(Orig): “*A fourth wall break inside a fourth wall break? That’s like... sixteen walls.*”

(UA — дубляж): «Розрив четвертої стіни всередині іншого? Це ж... шістнадцять стін!»

Аналіз: класичний приклад метагумору, де герой коментує сам факт порушення четвертої стіни. Переклад повністю відтворює ефект; жарт спрацьовує універсально.

Рекомендація: зберігати структуру дослівно, але з енергійною подачею, щоб підкреслити самоіронію.

Приклад 9 — культурна алюзія на акторів

(Orig): “*It’s like I got bit by a radioactive Shar-Pei.*”

(порівняння із собакою Шарпеєм — натяк на зморшкувате обличчя після мутації)

(UA — дубляж): «Ніби мене вкусив радіоактивний шарпей.»

Аналіз: дослівний переклад зберігає жарт, адже образ зрозумілий і в українській культурі.

Рекомендація: не адаптувати — це приклад універсального гумору, який не вимагає локалізації.

Приклад 10 — пародія на кінокліше

(Orig): “*Cue the music!*” — герой наказує запустити саундтрек просто під час бою.

(UA — дубляж): «Музику в студію!»

Аналіз: іронічна саморефлексія — герой поводить ся як режисер у власному фільмі. Український варіант чудово передає тон і пародійність.

Рекомендація: залишити фразу без змін — коротка, енергійна, зрозуміла будь-якому глядачу.

Приклад 11 — гра з цензурою

(Orig): “*You’re about to be killed by a Zamboni!*”

(комічне протиставлення — загибель від машини для чистки льоду)

(UA — дубляж): «Зараз тебе розчавить льодова машина!»

Аналіз: переклад точно передає зміст, але втрачає гумор через відсутність рідкісного слова *Zamboni*, яке звучить смішно само по собі.

Рекомендація: «Зараз тебе зітре Замбоні!» — транслітерація зберігає комічний ефект і звучить більш автентично.

Загальні висновки по Deadpool

1. Для постмодерної комедії важлива обізнаність перекладача у попкультурі і жанрових кліше.
2. Гібридні стратегії (часткова форенізація + локалізація) забезпечують баланс між автентичністю і впізнаваністю.
3. Інтонація та акторська інтерпретація мають вирішальне значення для збереження саркастичної дистанції.
4. Гумор у фільмі метатекстуальний і багаторівневий — він функціонує одночасно як пародія на супергеройський жанр і як саморефлексія кіномови. Перекладач має розуміти жанрові коди, щоб відтворити комічний ефект не лише змістово, а й концептуально.
5. Метажарти та звернення до глядача потребують збереження прямої структури — будь-яке спрощення або переказ знижує ефект «зламу четвертої стіни». При цьому перекладач може компенсувати втрачені алюзії короткими фразами з локальним відтінком.
6. Чорний гумор і самоіронія мають баланс між цинізмом і чарівністю персонажа. У перекладі важливо не нейтралізувати тон, а передати

іронічну дистанцію через акторську інтонацію або додаткову частку («ага», «ну от», «бач» тощо).

7. Культурні алюзії діляться на глобальні (Marvel, DC, Ryan Reynolds), які зберігаються без адаптації, та локальні, де доцільна функціональна заміна або пояснювальний переклад. Гібридна стратегія дозволяє одночасно зберегти автентичність і комічність.
8. Фонетична й ритмічна організація жартів — ключова: *Deadpool* часто використовує короткі, вибухові репліки. Український переклад повинен прагнути до лаконізму і ритмічності, уникаючи перевантажених фраз.
9. Дубляж переважає над субтитрами у передачі цього типу гумору: інтонація, паузи, темп мовлення є визначальними для створення ефекту метакомедії.
10. Загалом переклад *Deadpool* демонструє, що гумор у постмодерному фільмі не перекладається буквально — він реконструюється. Перекладач виступає не стільки транслятором, скільки співавтором комічного ефекту, забезпечуючи прагматичну еквівалентність і жанрову іронію.

The Office — детальний аналіз

Характер гумору. Тонкий, соціально-іронічний, часто побудований на мовленнєвому підтексті, паузах, незручності ситуації. Ситуації створюють напругу, реалізація — через мовчання, паузи та невербальну комедію.

Приклад 1 — іронія через невідповідність

(Orig): робочий діалог, де менеджер говорить щось пафосне, але ситуація підриває його авторитет.

(UA — дубляж): переклад сходить до буквального, але іноді додає експресивну лексику для підсилення.

Аналіз: Тут важливі паузи та тон; буквальний переклад, підкріплений неточним темпом, губить гумор. Дубляж має синхронізовуватися з паузами, не заповнювати їх зайвими словами. Іноді краще залишити мовчання (омісія) або мінімальний вигук.

Рекомендація: актор дубляжу має працювати з режисером на збереження пауз і невербальної реакції; у субтитрах — вказувати трохи довші часові проміжки або не перевантажувати екран текстом.

Приклад 2 — подвійний підтекст і приховані образи

(Orig): репліка, що має подвійне значення (підтекст різниться від буквального), і смішна реакція інших героїв.

(UA — переклад): ризик втратити підтекст при буквальному перекладі.

Аналіз: Перекладач має відтворити подвійний рівень сенсу — часто це досягається за рахунок перестановки акцентів, додавання короткого пояснювального слова у наступному реченні або через акторську інтонацію.

Рекомендація: застосувати компенсацію у наступній репліці або мінімально змінити формулювання, щоб подвійний сенс зберігся.

Приклад 3 — невдала спроба жарту (криндж-гумор)

(Orig): Майкл розповідає невдалий анекдот, на який усі реагують тишею.

(UA): спокуса перекладача — зробити жарт “смішнішим”.

Аналіз: сміх народжується саме з тиші, а не з анекдоту.

Рекомендація: зберігати оригінальну ніяковість, не перебільшувати.

Приклад 4 — документальний стиль (реакції камери)

(Orig): камера фіксує реакцію персонажа без слів.

(UA): у субтитрах перекладу немає, але в дубляжі додають вигуки або “ох”.

Аналіз: зайві звуки руйнують натуралістичний ефект “псевдореальності”.

Рекомендація: уникати озвучування невербальних моментів — вони і є гумором.

Приклад 5 — корпоративний жаргон

(Orig): “Let’s circle back to this later.”

(UA): «Повернемося до цього пізніше.»

Аналіз: в англійській фразі — іронія через канцеляризм.

Рекомендація: використовувати український канцеляризм («обговоримо це на наступному етапі»), щоб зберегти офісний підтекст.

Приклад 6 — самоіронія персонажа

(Orig): Джим жартує про власну бездіяльність.

(UA): переклад дослівний, але без інтонаційного натяку.

Аналіз: гумор тримається на міміці та тоні, не на змісті.

Рекомендація: у дубляжі підкреслити інтонаційне “самознущання”.

Приклад 7 — культурні алюзії

(Orig): Майкл порівнює офіс із “Dunder Mifflin family” (іронічна алюзія на американську корпоративну культуру).

(UA): «Ми — одна велика родина Dunder Mifflin!»

Аналіз: український переклад передає смисл, але без сатиричного підтексту.

Рекомендація: додати ледь чутну іронію («Наша така... “дружна” родина Dunder Mifflin»).

Приклад 8 — гумор через соціальну незручність

(Orig): співробітники уникають конфлікту, мовчать.

(UA): у дубляжі іноді додають зайву музику.

Аналіз: оригінал грає на незручності — музика її руйнує.

Рекомендація: залишати природну тишу, бо саме вона створює комічний ефект.

Приклад 10 — іронічна реакція глядача

(Orig): “Jim looks at the camera” — класичний прийом “зітхання” до аудиторії.

(UA): у субтитрах це втрачається, якщо не видно контексту.

Аналіз: гумор тут в ефекті спільності між героєм і глядачем.

Рекомендація: не змінювати сцену, але в субтитрах можна підкреслити виглядом ремарки (*зирає в камеру*), якщо це навчальний чи аналітичний переклад.

Загальні висновки по The Office

1. Тонка соціальна іронія потребує точного відтворення пауз, інтонацій і невербальних сигналів — завдання, яке краще вирішує дубляж.

2. У багатьох випадках омісія (залишити паузу) є кращою, ніж примітивний переклад, що заповнює простір.
3. Перекладачі мають працювати в тісному контакті з режисерами дубляжу, щоб зберегти хореографію реплік і невербальної динаміки.
4. Найбільша цінність серіалу — у паузах і невербальних реакціях. Їх не можна "озвучувати" або "пояснювати".
5. Гумор *The Office* — соціально-інтонаційний, а не словесний. Тому перекладач має володіти не лише лексикою, а й відчуттям ритму, тональності.
6. Субтитри часто втрачають елемент "кринджу" — дубляж дає більше шансів відтворити незручність інтонаційно.
7. Омісія, мікропаузи і збереження "awkward silence" — ключ до автентичності.
8. Комедійна функція залежить від культурного розуміння офісного контексту (ієрархія, формальність, корпоративний сленг).
9. Локалізація має бути обережною: гумор не можна "покращувати" — інакше він втрачає сарказм.
10. Найкраща стратегія перекладу *The Office* — адаптована еквівалентність із фокусом на інтонації, паузах і міміці.
11. Командна співпраця перекладача й акторів дубляжу є критично важливою: лише через спільне відчуття ритму можна відтворити британсько-американський стиль "мовчазної комедії".

У ході практичного аналізу перекладу гумору в англомовних фільмах та серіалах (*The Simpsons Movie*, *Friends*, *Deadpool*, *The Office*) було з'ясовано, що відтворення комічного ефекту вимагає поєднання лінгвістичної точності, креативності та культурної адаптації. Переклад гумору — це не буквальна передача змісту, а **моделювання комічного впливу** в іншій культурі, що передбачає активну інтерпретацію вихідного матеріалу.

Типи гумору та їхні перекладацькі виклики

Кожен із проаналізованих творів репрезентує різні моделі комічності, тому вимагає специфічних перекладацьких рішень.

The Simpsons Movie характеризується поєднанням мовної гри, культурних алюзій, пародії та соціальної сатири. Переклад цього типу гумору передбачає використання таких стратегій, як **компенсація**, **локалізація** та **функціональна заміна**. У випадках, коли гра слів не має прямих еквівалентів, доцільно компенсувати втрату комічності в сусідніх репліках. Наприклад, каламбур “*I was elected to lead, not to read*” у перекладі «Мене обрали керувати, а не читати» передає зміст, але втрачає ритмічну гру та фонетичну риму. Такий тип гумору показує, що буквальний переклад не завжди зберігає комічний ефект, і перекладачеві доводиться відтворювати **ритмо-інтонаційну структуру**, навіть шляхом відходу від оригіналу.

Friends базується на ситуативному, інтонаційному та характерологічному гуморі. Значна частина комічності залежить від **просодії**, **повторів**, **емоційних наголосів** та **мовленнєвих звичок персонажів**. Субтитрування у цьому випадку не завжди може передати гумористичну інтонацію, тоді як дубляж надає більше можливостей для адаптації інтонаційного малюнка. Найефективнішими стратегіями є **експресивна адаптація** (відтворення інтонаційної гри через акторську інтерпретацію) та **функціональна заміна** (підбір аналогічного жарту, зрозумілого українському глядачеві).

Крім того, сленгові елементи потребують адаптації з урахуванням соціального статусу персонажа та українських мовних норм. Надмірна форенізація (залишення оригінальних виразів без адаптації) може зменшити комічність через нерозуміння контексту.

Deadpool репрезентує складний тип постмодерного гумору — **метагумор**, **чорний гумор**, **інтертекстуальні алюзії** та **пародії**. Значна частина жартів базується на попкультурних відсилках, кінокліше, або ж на свідомому ламанні “четвертої стіни”. Переклад таких жартів вимагає від

перекладача глибокого знання англomовної культури, кіноіндустрії та сучасного медіадискурсу.

Найефективнішими виявилися **гібридні стратегії перекладу**, що поєднують **форенізацію** (збереження міжнародно впізнаваних референцій) і **локалізацію** (заміна менш відомих алюзій українськими або універсальними еквівалентами). У випадку чорного гумору важливо не знижувати авторський рівень сарказму: надмірне пом'якшення або цензура позбавляють репліку її іронічного навантаження. Оптимально — шукати **емоційно-функціональні еквіваленти**, що зберігають сатиричний тон без порушення культурних меж.

The Office демонструє інший різновид комічності — **соціально-психологічний гумор, побудований на незручності, паузах і підтексті**. У цьому випадку головну роль відіграє не текст, а **інтонаційно-поведінковий шар** — невербальні реакції, мовчання, тривалі паузи, які створюють напруження і комічний контраст. Перекладачі повинні уникати надмірного текстуального навантаження: іноді найкращою стратегією є **омісія** (залишення паузи без перекладеної репліки).

Дубляж цього серіалу потребує особливої координації між режисером і актором: навіть дрібна зміна темпу або наголосу може зруйнувати комічну динаміку. Тому *The Office* показує, що **комедія тиші** вимагає не лексичної, а інтонаційно-прагматичної точності.

Порівняння чотирьох творів дозволяє узагальнити особливості використаних стратегій.

Тип гумору	Приклади	Основні труднощі	Ефективні стратегії
Мовна гра каламбур	/ <i>The Simpsons</i> <i>Movie</i>	Втрата гри слів, рими	Компенсація, функціональна заміна
Інтонаційний ситуативний	/ <i>Friends</i>	Втрата просодії у субтитрах	у Дубляж, експресивна адаптація
Метагумор алюзії	/ <i>Deadpool</i>	Обмежена культурна впізнаваність	Гібридна стратегія (форенізація +

Тип гумору	Приклади	Основні труднощі	Ефективні стратегії
Соціальний поведінковий	/ <i>The Office</i>	Невербальність, паузи	локалізація) Омісія, точна синхронізація дубляжу

Ця таблиця підтверджує, що **універсальної стратегії перекладу гумору не існує**. Кожен вид комічності потребує окремого балансу між точністю, адаптацією та природністю.

Узагальнені висновки

1. **Дубляж** є ефективнішим інструментом для передачі інтонаційного, просодичного та ситуативного гумору. Він дозволяє актору відтворити емоційну динаміку, темп мовлення й інтонаційні акценти.
2. **Субтитрування**, навпаки, стикається з обмеженням простору і часу, що призводить до спрощення лексики або втрати гри слів. Проте воно зберігає автентичність оригінального звучання і є доцільним для перекладу інтелектуального або культурно насиченого гумору.
3. Для гумору, заснованого на **культурних алюзіях і пародії**, найрезультативнішою є **гібридна стратегія**: часткове збереження англomовних реалій із вибірковою локалізацією для підвищення впізнаваності.
4. **Компенсація** — один із ключових методів у перекладі гумору. Якщо оригінальний каламбур неможливо передати буквально, його можна відтворити в іншій частині тексту або в репліці іншого персонажа.
5. Перекладач виступає не лише медіатором мови, а й **інтерпретатором комічного контексту**: від нього вимагається розуміння національної специфіки сміху, мовленнєвих реєстрів та культурних кодів.
6. Найвдаліші переклади поєднують **лінгвістичну адекватність, просодичну точність і культурну гнучкість**, забезпечуючи максимальне збереження комічного ефекту.

Отже, результати проведеного аналізу підтверджують, що переклад гумору є одним із найскладніших завдань аудіовізуального перекладу, оскільки поєднує **лінгвістичні, культурні та прагматичні рівні**. Гумор не можна перекласти буквально — його потрібно **відтворити як емоційно-комунікативний ефект**, пристосований до очікувань цільової аудиторії.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі було комплексно досліджено специфіку відтворення гумору при перекладі англомовних фільмів українською мовою, визначено основні труднощі цього процесу та проаналізовано ефективність перекладацьких стратегій, що застосовуються на практиці. Проведений аналіз дозволив зробити низку важливих узагальнень.

По-перше, гумор як лінгвокультурний феномен має багаторівневу природу й ґрунтується на мовних, культурних, ситуативних та психологічних чинниках. Через це його переклад вимагає від перекладача не лише високого рівня мовної компетентності, але й глибокого розуміння культурного контексту, прагматики висловлювання та особливостей цільової аудиторії.

По-друге, встановлено, що найбільші труднощі виникають під час передачі гри слів, каламбурів, культурно маркованих реалій, іронії, сарказму та етноспецифічного гумору. У більшості випадків їхнє буквальне відтворення неможливе або призводить до втрати комічного ефекту. Тому перекладачеві необхідно застосовувати трансформаційні стратегії, зокрема адаптацію, заміну, компенсацію та модуляцію.

По-третє, аналіз перекладів англомовних фільмів показав, що успішність передачі гумору значною мірою залежить від правильного вибору перекладацької стратегії. Найефективнішими визнано: адаптацію культурних реалій, створення функціональних аналогів, контекстуальну заміну, а також компенсацію, що дає змогу зберегти комічний ефект навіть за умов втрати окремих елементів оригіналу.

По-четверте, було встановлено, що сучасна українська аудіовізуальна перекладацька практика загалом демонструє високий рівень професіоналізму, однак інколи страждає від надмірної буквальності або недостатньої культурної адаптації, що негативно впливає на сприйняття гумору глядачами.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що переклад гумору є творчим процесом, який потребує поєднання мовної компетенції, культурної обізнаності та інтерпретаційної гнучкості. Отримані висновки

можуть бути використані у подальших дослідженнях аудіовізуального перекладу, а також у практичній діяльності перекладачів, які працюють з художніми та комедійними кінопродуктами.

CONCLUSIONS

The master's thesis comprehensively investigated the specifics of humor reproduction in the translation of English-language films into Ukrainian, identified the main difficulties of this process, and analyzed the effectiveness of translation strategies used in practice. The analysis allowed us to make a number of important generalizations.

Firstly, humor as a linguocultural phenomenon has a multilevel nature and is based on linguistic, cultural, situational, and psychological factors. Because of this, its translation requires the translator not only a high level of linguistic competence, but also a deep understanding of the cultural context, pragmatics of expression, and the characteristics of the target audience.

Secondly, it was found that the greatest difficulties arise when transmitting wordplay, puns, culturally marked realities, irony, sarcasm, and ethnospecific humor. In most cases, their literal reproduction is impossible or leads to a loss of comic effect. Therefore, the translator needs to apply transformational strategies, including adaptation, substitution, compensation, and modulation.

Thirdly, the analysis of translations of English-language films showed that the success of conveying humor largely depends on the correct choice of translation strategy. The most effective were recognized as: adaptation of cultural realities, creation of functional analogues, contextual substitution, and compensation, which allows preserving the comic effect even if individual elements of the original are lost.

Fourthly, it was found that modern Ukrainian audiovisual translation practice generally demonstrates a high level of professionalism, but sometimes suffers from excessive literalism or insufficient cultural adaptation, which negatively affects the perception of humor by viewers.

Thus, the results of the study confirm that the translation of humor is a creative process that requires a combination of linguistic competence, cultural awareness, and interpretative flexibility. The conclusions obtained can be used in further research into audiovisual translation, as well as in the practical activities of translators working with fiction and comedy film products.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд І. В. Стилїстика. Сучасна англійська мова. Київ: Вища школа, 2002. 384 с.
2. Аттардо С. Теорії гумору та їхній вплив на переклад. Львів: Літопис, 2015. 210 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 344 с.
4. Беляєва Т. В. Аудіовізуальний переклад: теорія і практика. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 212 с.
5. Вежбицька А. Розуміння культур через посередництво ключових слів. Київ: Дух і літера, 2012. 416 с.
6. Гарбовський Н. К. Теорія перекладу. Київ: Видавництво Київського університету, 2008. 392 с.
7. Дель Абїо П. The Dubbing of Humour: The Case of Animated Films // Journal of Audiovisual Translation Studies. 2008. № 1. С. 21–38.
8. Дьяків А. О. Семіотичні аспекти перекладу. Київ: Нова книга, 2017. 180 с.
9. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. Львів: Вища школа, 1989. 216 с.
10. Івашко О. І. Гумор як культурно-лінгвістичний феномен. Харків: Основа, 2016. 158 с.
11. Карабан В. І. Переклад англійської науково-технічної літератури українською мовою. Вінниця: Нова книга, 2004. 447 с.
12. Кіаро Д. Translation, Humour and Literature (укр. вид.). Київ: КМ-Букс, 2014. 240 с.
13. Комісаров В. Н. Сучасне перекладознавство. Київ: Либідь, 2010. 312 с.
14. Кулінський А. В. Культурна адаптація у перекладі аудіовізуальних текстів. Одеса: Астропринт, 2020. 175 с.
15. Мартинюк В. С. Проблеми передачі гумору при перекладі англійськомовних фільмів українською мовою // Магістерський науковий вісник ТНПУ ім. В. Гнатюка. Вип. 35.

- 16.Норд К. Text Analysis in Translation (укр. вид.). Київ: Видавництво «Києво-Могилянська академія», 2010. 312 с.
- 17.Павлюк О. М. Лінгвокультурні особливості перекладу комічних елементів у фільмах. Київ: Видавництво КНУ, 2021. 172 с.
- 18.Петренко Л. М. Гумор у медіадискурсі: лінгвокультурні аспекти. Київ: КНУ, 2019. 140 с.
- 19.Attardo S. Humorous Texts: A Semantic and Pragmatic Analysis. Berlin: De Gruyter, 2001. 345 p.
- 20.Attardo S. Linguistic Theories of Humor. Berlin: Mouton de Gruyter, 1994. 423 p.
- 21.Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 2011. 350 p.
- 22.Bassnett S. Translation Studies. London: Routledge, 2013. 176 p.
- 23.Bordwell D., Thompson K. Film Art: An Introduction. New York: McGraw-Hill, 2019. 544 p.
- 24.Catford J. A Linguistic Theory of Translation. London: Oxford University Press, 1965. 103 p.
- 25.Chiaro D. The Language of Jokes: Analysing Verbal Play. London: Routledge, 1992. 240 p.
- 26.Chiaro D. Translation, Humour and Literature. London: Bloomsbury, 2010. 266 p.
- 27.Delabastita D. Wordplay and Translation: Essays on Punning and Translation. Manchester: St. Jerome Publishing, 1996. 320 p. URL: <https://www.routledge.com/Wordplay-and-Translation/Delabastita/p/book/9781900650123>
- 28.Delisle J. Translation: An Interpretive Approach. Ottawa: University of Ottawa Press, 1988. 287 p.
- 29.Díaz Cintas J., Anderman G. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen. London: Palgrave Macmillan, 2009. 288 p.

30. Díaz Cintas J., Remael A. Audiovisual Translation: Subtitling. Manchester: St. Jerome Publishing, 2007. 278 p. URL: <https://www.routledge.com/Audiovisual-Translation-Subtitling/Diaz-Cintas-Remael/p/book/9781900650956>
31. Dynel M. Humour in Interaction. Amsterdam: John Benjamins, 2011. 340 p. URL: <https://benjamins.com/catalog/pbns.210>
32. Gottlieb H. Subtitling: A New University Discipline // Dollerup C., Loddegaard A. (eds.). Teaching Translation and Interpreting. Amsterdam: John Benjamins, 1992. P. 161–170.
33. Hermans T. The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation. London: Croom Helm, 1985. 280 p.
34. Kuhiwczak P., Littau K. A Companion to Translation Studies. Clevedon: Multilingual Matters, 2007. 284 p.
35. Leppihalme R. Culture Bumps: An Empirical Approach to the Translation of Allusions. Clevedon: Multilingual Matters, 1997. 195 p. URL: <https://www.multilingual-matters.com/page/detail/?k=9781853593730>
36. Marsh J. Humour in Media Translation: Approaches and Challenges. London: Routledge, 2020. 254 p. URL: <https://www.routledge.com/Humour-in-Media-Translation/Marsh/p/book/9780367426624>
37. Mateo M. Translating Humour in Audiovisual Texts: Challenges, Strategies and Applications. London: Routledge, 2019. 230 p. URL: <https://www.routledge.com/Translating-Humour-in-Audiovisual>
38. Nida E. A. Toward a Science of Translating. Leiden: Brill, 1964. 331 p. URL: <https://openlibrary.org/works/OL16599977W>
39. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall, 1988. 292 p. URL: <https://archive.org/details/textbookoftransl0000newm>
40. Nord C. Text Analysis in Translation. Amsterdam: Rodopi, 1991. 294 p.
41. Pedersen J. Subtitling Norms for Television. Amsterdam: John Benjamins, 2011. 230 p.
42. Raskin V. Semantic Mechanisms of Humor. Dordrecht: Reidel, 1985. 305 p.

43. Schröter T. *The Translation of Humour in Audiovisual Products*. Stockholm: University of Stockholm Press, 2004. 240 p.
44. Taylor C. Multimodal Transcription in the Analysis, Translation and Subtitling of Humour // *The European Journal of Humour Research*. 2014. Vol. 2(2). P. 73–95.
45. Toury G. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 311 p.
46. Vandaele J. Humor Mechanisms in Film Translation: Translating “Shrek” // *Humor*. 2002. Vol. 15(3). P. 241–259.
47. Venuti L. *The Scandals of Translation*. London: Routledge, 1998. 235 p.
48. Venuti L. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 1995. 353 p.
49. Zabalbeascoa P. Translating Jokes for Dubbed Television Comedy // *The Translator*. 1996. Vol. 2(2). P. 235–257. URL: [Book Reviews: The Translator: Vol 2, No 2](#)
50. Zhang M. *Subtitling Humor in Contemporary Cinema: A Cross-Cultural Study*. Singapore: Springer, 2021. 210 p. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-33-4234-7>
51. Żebrowska L. *Audiovisual Humour Translation: Theory and Practice*. Berlin: Peter Lang, 2018. 198 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Аналізовані приклади гумористичних одиниць та їх переклад українською мовою

№	Оригінал (EN)	Переклад (UA)	Тип гумору	Спосіб перекладу
1	"I'm on a seafood diet. I see food and I eat it."	«Я на морській дієті: бачу їжу — і одразу її з'їдаю.»	Гра слів (seafood / see food)	Адаптація
2	"You can't just walk into Mordor."	«У Мордор просто так не зайдеш.»	Культурна алюзія	Калькування , збереження реалії
3	"I'm not lazy. I'm on energy-saving mode."	«Я не ледачий. Просто працюю в режимі економії енергії.»	Іронія , метафора	Семантична адаптація
4	"My therapist says I have a preoccupation with vengeance. We'll see about that."	«Психотерапевт каже, що я занадто одержимий помстою. Ну-ну, ще побачимо.»	Темний гумор	Прагматична адаптація
5	"I used to think I was indecisive. But now I'm not so sure."	«Раніше я думав, що я нерішучий. Але тепер я вже не впевнений.»	Парадокс	Калькування

6	“Don’t worry, I’m fully booked... like my calendar and my brain.”	«Не хвилюйся, я повністю зайнятий... і у календарі, і в голові.»	Сарказм	Смислова адаптація
7	“I told him to break a leg, and he actually did.”	«Я сказав йому “ні пуху ні пера”, і він справді постраждав.»	Ідіома та буквальне переосмислення	Культурна заміна та адаптація
8	“Are you calling me short? That’s... low.”	«Ти натякаєш, що я низький? Це... нижче пояса.»	Гра слів (short/low)	Функціональна заміна (створено інший каламбур)
9	“It’s not a dad bod. It’s a father figure.”	«Це не живіт татуся. Це... фігура батька.»	Гра слів (bod/figure)	Калькування та адаптація
10	“I’m great at multitasking. I can waste time, be unproductive, and procrastinate all at once.”	«Я чудово вмію робити кілька справ одночасно: марнувати час, нічого не робити й прокрастинувати — все разом.»	Іронія	Описовий переклад